

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1977 | ΑΡΙΘ. 3

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

2. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ († 109 ἢ 107 μ. Χ.;)*

δ'. Ἡ λειτουργικὴ — ἱστορικὴ σημασία τῶν ἐπιστολῶν
τοῦ Ἰγνατίου.

1. Νῦν κρίνομεν ἀπαραίτητον, ὅπως ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ἱστορικο - λειτουργικὴν σπουδαιότητα τῶν Ἰγνατιανῶν ἐπιστολῶν. Ὅπως ὁ Κλήμης Ῥώμης ἔναντι τοῦ ἐν Κορίνθῳ σχίσματος εἶχε τονίσει ἰδιαίτερος τὴν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τάξιν ἐν τῇ λειτουργικῇ περιοχῇ, οὕτω καὶ ὁ Ἰγνάτιος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ τὰ μάλιστα ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν τάξιν τοῦ λειτουργικοῦ ἐν ταῖς κοινότησι βίου τῶν χριστιανῶν πρὸς καταπολέμησιν τῶν σχισματικῶν καὶ αἰρετικῶν ρευμάτων καὶ τάσεων. Προειδοποιεῖ καὶ παραινεῖ, ὅπως οἱ πιστοὶ μὴ μένωσι μακράν (Ἐφ. 5,3) τῆς κοινῆς προσευχῆς ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ, ἀποφεύγωσι τὰς ἁμαρτωλὰς θρησκευτικὰς παρασυναγωγὰς (Μαγν. 4.7,1), καὶ ὅπως ἀγαπῶσι τὴν ἑνωσιν καὶ ἀποφεύγωσι τοὺς μερισμούς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πράττουσιν οἱ αἰρετικοὶ (Σμυρν. 7,1). Συνιστᾷ τακτικὸν ἐκκλησιασμὸν καὶ συμμετοχὴν εἰς τὴν Θ. Κοινωνίαν (Ἐφ. 13,1. Πολ. 4,2), ἐνότητα μετὰ τοῦ ἐπισκόπου, ὡς τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ φύλακος τοῦ λειτουργικοῦ βίου, ὡς καὶ μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν κλήρου (Πβλ. Ἐφ. 5,2 ἐ. 20,2. Μαγν. 7, 1 ἐ. Φιλαδ. 6,2). Εἰς τὰς συνάξεις τῶν πιστῶν κατὰ τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

Θ. Λειτουργίαν ἀνήκουν προσευχαί (Ἐφ. 5,2. 13,1. Σμυρν. 7,1), προσφορά τῆς Θ. Εὐχαριστίας (Πβλ. Ἐφ. 20,2. Σμυρν. 7,1. 8,1. Ἴσως Ἐφ. 13,1) καὶ κήρυγμα (Πβλ. Πολ. 5,1). Καὶ ἡ Ἀγάπη(—αι) ἀνήκει εἰς τὸν συνδυασμὸν τοῦτον, ἐὰν μὴ καὶ ταυτίζηται παρὰ τῷ Ἰγνατίῳ παντελῶς μετὰ τῆς Θ. Εὐχαριστίας ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ (Πβλ. Σμυρν. 8,2. Ἴσως 7,1 καὶ Ῥωμ. 7,3). Ἡ κοινότης ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ, συνηθροισμένη περὶ τὸν ἐπίσκοπον, προσεύχεται ἐπιτυχέστερον καὶ ἀποδοτικώτερον παρὰ εἰς ἰδιωτικὸς κατ' ἰδίαν κύκλος (Ἐφ. 5,2). Ἡ κοιῆ Θεία Λατρεία καὶ προσφορά ἰσχυροποιεῖ τὴν πίστιν καὶ θραύει τὴν ἰσχὺν τῶν διαβολικῶν δυνάμεων (Ἐφ. 13,1 ἔ.). Πρὸ πάντων ἡ Θ. Λειτουργία ὑπηρετεῖ εἰς δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ (Ἐφ. 13,1) καὶ ἔχει ὡς μέσον καὶ ὑψιστον σημεῖον τὴν ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ προσφορὰν ἐν τῷ χριστιανικῷ βωμῷ (θυσίας), τὴν προσφερομένην ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ ὑπὸ τινος τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὀριζομένων (πρεσβυτέρων) ἀντιπροσώπων του. Ἡ κοινωμία τῆς Θ. Εὐχαριστίας γίνεται δι' ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων (σαρκὸς καὶ αἵματος, ἄρτου καὶ οἴνου) (Πβλ. Φιλαδ. 4). Ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον κεῖται καὶ ἡ τέλεσις τῶν λοιπῶν μυστηρίων, ὡς ἤδη ἀνωτέρω παρατηρήθη. Ὡς βοηθοὶ ἐν τῇ τελέσει τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας εἶναι οἱ δ ι ἄ κ ο ν ο ι (Πβλ. Τραλλ. 2,3). Ἡ πανήγυρις τῆς Κυριακῆς ἀντὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Σαββάτου μαρτυρεῖται σαφῶς ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου καὶ μάλιστα αἰτιολογεῖται θεολογικῶς (Μαγν. 9,1). Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀπαντῶσι χριστολογικαὶ περικοπταὶ ἐξ ἀρχαιοτέρων ἐκκλησιαστικῶν Ὁμολογιῶν πίστεως ἢ ὑπαινιγμοὶ καὶ ἀπηχήσεις εἰς αὐτὰς³⁸. Ἐν Ἐφ. 4,2 καὶ Ῥωμ. 2,2 ἔχομεν πιθανῶς ὑπαινιγμοὺς εἰς ὕμνους λειτουργικὸς τῆς κοινότητος, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Πλίνιος ὁ νεώτερος ἔγραφεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Τραϊανόν³⁹.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

38. Πβλ. Τραλλ. 9. Πβλ. Ἐφ. 7,2. 18,2. 20,2. Τραλλ. 2,1. Ῥωμ. 6,1. 7,3. Πολ. 3,2. Ἀσφαλῶς δὲ αἱ Ὁμολογίαι αὗται ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ καὶ μάλιστα ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.

39. Ἐπ. X, 97: Οἱ χριστιανοὶ ἐτέλουν κατὰ τὰς Κυριακὰς (Μαγν. 9,1) «status die ante lucem convenire carmenque Christo quasi deo dicere». J. Quasten: *Reallex f. Antike u. Christentum* II, 905 «Carmen».

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Οἱ ἡνίοχοι τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας.

Δύο κληρονομίαι συνθέτουν ἀδιασπᾶστος τὸ νόημα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας: ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων προγόνων μας καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ νόημα τοῦτο ἀκτινοβολεῖ διὰ μέσου τῶν αἰώνων μετὰ πηγὴν τὸ ὅλον βίωμα τῆς Ἐκκλησίας μας, ἰδίως δὲ ὡς λάμπει ἐκθαμβωτικῶς εἰς τὰς συγγραφὰς τῶν Ἁγίων Πατέρων. Τρεῖς τούτων, οἱ Ἱεράρχαι Βασίλειος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην ὁμοῦ τιμῶμεν λήγοντος τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, ὡς προστατῶν τῶν Γραμμάτων μας, εἶναι οἱ πλέον ἔξοχοι φορεῖς του. Ἄνδρες μεγαλοφρεεῖς, ἐποτίσθησαν εἰς τὰ ζωηφόρα νάματα τῆς Γραφῆς καὶ εἰς τὰς ἀθανάτους πηγὰς τοῦ ἀρχαίου κλασσικοῦ κόσμου καὶ ἠνέωξαν τοὺς δρόμους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ Γένος μας εὐρίσκει καὶ θὰ εὐρίσκη πάντοτε ὅτι ὠραιότερον, εὐγενέστερον καὶ θεῖον τοῦ ἀρμόζει. Ἄς ἐμπνέουν λοιπὸν πάντοτε οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι τὴν Παιδείαν μας. Μὲ τὸ ἔργον των καὶ τὸ παράδειγμά των, εἶναι οἱ καλύτεροι ἡνίοχοι πάσης προσπαθείας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτῆν.

Αἱ χορδαὶ τῆς κιθάρας.

Ἐξ ἐπόψεως χαρισμάτων ἱερωσύνης, ὑψίσταται θεβαίως ἀπόστασις μετὰ τὸ ἐπίσκοπον καὶ τοῦ πρεσβυτέρου. Ἐξ ἐπόψεως ὅμως ἄλλης, εἰς τὴν ποιμαντικὴν προᾶξιν, συνδέει τοὺς δύο βαθμοὺς τὸ κοινὸν κῆδος τῆς σωτηρίας τῶν πιστῶν. Ὁ Ἅγιος Ἰγνατίος ὁ Θεοφόρος, ὑπ' αὐτὸ ἀκριθῶς τὸ πνεῦμα, παρομοιάζει τὸν ἐπίσκοπον μετὰ κιθάραν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους μετὰ τὰς χορδὰς τῆς. Ἡ ὠραία εἰκὼν εἶναι εὐγλωττος. Δεικνύει πόσον ἀπαραίτητοι δι' ἀλλήλους εἶναι ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι, πόσον ἀναπόσπαστοι διὰ τὸ ἔργον των ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὡς ἡ μολπὴ δὲν ἀναδίδεται ἀπὸ μόνην τὴν κιθάραν ἢ ἀπὸ μόνας τὰς χορδὰς, οὕτω καὶ ὁ Κληρὸς δὲν καρποφορεῖ χωρὶς τὴν ἁρμονικὴν καὶ ἐγγυτάτην συνεργασίαν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης. Οὕτω λοιπὸν πρέπει νὰ αἰσθάνωνται οἱ πρεσβύτεροι τὸν ἐπίσκοπόν των καὶ ὄχι ὡς ἓνα ἀπόκρημνον αὐθέντην των, ὡς «δεσπότην» δηλαδή, μετὰ τὴν ἀντιευαγγελικὴν ἔννοιαν τοῦ ὄρου. Νὰ ἀκούουν τὰς ὑποδείξεις του. Νὰ τὸν συμβουλευῶνται εἰς τὰ

ποιμαντικά των προβλήματα. Νὰ τοῦ ἀνοίγουν, ὡς εἰς μεγαλύτερον ἀδελφόν, τὴν καρδίαν των. Αὐτὴ εἶναι ἡ σχέσις πρὸς ἀρμόζει μεταξὺ των, ὅπως τὴν φωτίζει ἡ Γραφή καὶ ἡ Παράδοσις τῆς Ἀγίας μας Ὁρθοδοξίας.

Πρῶτοι οἱ ἐχθροί.

Ἡ Ἐκκλησία, διὰ σιόματος τοῦ ἱερέως, εὐχεται ὑπὲρ «τῶν μισούντων καὶ ἀγαπόντων ἡμᾶς». Προτάσσει τοὺς μισούντας. Διὰ τὰ μᾶς διδάξη, προφανῶς, ὅτι κάθε ψυχὴ διεποτισμένη ἀπὸ τὸ γνήσιον πνεῦμα τοῦ Ἐδγγελίου αἰσθάνεται μεγαλυτέραν τὴν ἀνάγκην νὰ δέεται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἐχθρῶν της. Εἶναι τοῦτο ὅλως φυσικὸν διὰ τὸν ἀληθῆ χριστιανόν. Ἰδίως ὁμως διὰ τὸν καλὸν ποιμένα, πρὸς ἀξιούται νὰ προσέρῃ ὁ ἴδιος τὰ ὠραῖα αὐτὰ λόγια, κατὰ τὴν θείαν λατρείαν. Ἔχει, βέβαια, τοὺς ἐχθροὺς του καὶ αὐτός. Ἐκείνους πρὸς τὸν ἀδικοῦν ἢ τοῦ σπείρου ἐμπόδια εἰς τὸ πνευματικόν του ἔργον. Ἄς μὴ λησμονῆ-λοιπὸν, ὅτι αὐτὴ ἡ πρόταξις τῶν ἐχθρῶν ἔχει σημασίαν καὶ δι' αὐτόν. Καὶ κατανικῶν ὅτι, εἰς τὴν συνείδησίν του, ἐμφανίζεται ὑπὸ τοῦ «μετασχηματιζομένου εἰς ἄγγελον φωτός» Διαβόλου ὡς δίκαιον, ὡς τὸ παραμερίξῃ πάντοτε, εἰς τὸ αἴσθημα καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν, καλύπτων αὐτὸ μὲ τὴν ἀνεξίκακον ἀγάπην καὶ μακροθυμίαν, ἣν μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Κύριος. Μιμούμενος Αὐτόν, ὡς ἀγαπᾷ τοὺς ἐχθροὺς μὲ προτεραιότητα ἔναντι τῶν φίλων.

Ὡς ἄλλος Συμεών.

Ἡ ἐν ὄψει δεσποτικῆ καὶ ἅμα Θεομητορικῆ Ἑορτῆ τῆς Ὑπαπαντῆς εἶναι πλουσία εἰς διδακτικά διὰ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου νοήματα. Τὰ ἀκτινοβολεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ πρεσβύτου Συμεών. Ἐν τούτων, τὸ κυριώτατον ἴσως, εἶναι τὸ νὰ βλέπουν εἰς ἕκαστον θρέφος, τὸ ὁποῖον ὑποδέχονται εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν σαραντισμὸν τῆς λεχοῦς, μίαν ἀκόμη βεβαιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ἐνώσεως μὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Κάθε τοιοῦτον νεογνόν, πρὸς ἀναλαμβάνει εἰς τὰς ἀγκάλας του ὁ ἱερέως, εἶναι πολύτιμον θάρος δι' αὐτόν. Αὖριον, ἀφοῦ τὸ βαπτίσῃ, πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἀκοίμητον κηδὸς καὶ ἀγῶνα πολλὸν διὰ τὸ καταστήσῃ ἄξιον καὶ πιστὸν μέλος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ τὸ διατηρῇ ἐντὸς τῶν κόλπων της, ἐξασφαλίζων οὕτως εἰς αὐτὸ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, τὴν αἰωνίαν ζωὴν. Διὰ θίου, θὰ εἶναι καὶ ἰδικόν του τέκνον καὶ ὄχι μόνον τῶν κατὰ σάρκα γονέων του.

Η ΗΘΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Τὸ ὀρθόδοξον Χριστοκεντρικὸν κήρυγμα ὀδηγεῖ αὐτομάτως εἰς τὴν σύνδεσιν δόγματος καὶ ἠθους καὶ ἔχει ἠθικολογικὴν διάστασιν, ἐφ' ὅσον καλεῖ πρὸς λήψιν θέσεως ἔναντι τοῦ ἐν Χριστῷ μυστηρίου καὶ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου. Ὁ κύριος σκοπὸς του εἶναι ἡ συνεχὴς ἀφύπνισις τοῦ πνεύματος τῆς μετανοίας.

Τὸ κορύφωμα τῆς συνδέσεως πίστεως καὶ ἠθους σχετίζεται πρὸς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. «Εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται..., τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;... Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος; Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν» (Α΄ Κορ. ιε', 29-32). Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου σημαίνει ἀναγωγικὸν προσανατολισμὸν τῆς ζωῆς: «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθημένος· τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (Κολοσ. γ', 1-2). Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ ὀδηγεῖ εἰς στενοτάτην κοινωνίαν μετὰ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ εἰς βαθυτέραν κοινωνίαν μετὰ τῶν συνανθρώπων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ χριστιανικὴ ἠθικότης εἶναι ἐπομένως ἐκκλησιαστικὴ ἠθικότης.

Ἡ μετάνοια, πρὸς τὴν ὁποίαν ὀδηγεῖ τὸ Χριστοκεντρικὸν κήρυγμα, ἔχει θετικὴν καὶ ἀρνητικὴν πλευράν. Ἡ ἀρνητικὴ πλευρὰ τῆς μετανοίας συνίσταται εἰς τὴν ἐκουσίαν ἀρνησιν τοῦ κακοῦ, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τοῦ κακοῦ φρονήματος καὶ ἐκ τῶν πράξεων, αἱ ὁποῖαι προκύπτουν ἐξ αὐτοῦ. Ἡ μετάνοια θανατώνει τρόπον τινὰ τὴν κακὴν καρδίαν, ἐξαλείφει τὸ κακὸν φρόνημα καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπελευθερώνει τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς ἐνοχῆς. Κατὰ τὴν θετικὴν τῆς πλευρὰν ἡ μετάνοια εἶναι ἡ κατάφασις τῶν χριστιανικῶν ἠθικῶν ἀξιών, ἡ στροφὴ τῆς ψυχῆς πρὸς τὰ χριστιανικὰ ἠθικὰ ιδεώδη. Ἡ μετάνοια ἀρνεῖται, διὰ νὰ ἀναγνωρίζη· κατεδαφίζει, διὰ νὰ ἀνοικοδομή· ἐκμηδενίζει, διὰ νὰ δημιουργῇ νέον τι. Ἄλλ' αὐτό, τὸ ὁποῖον αὕτη δημιουργεῖ καὶ ἀνοικοδομεῖ, εἶναι νέα καρδιά, νέον φρόνημα, νέα θέλησις.

Ὁ σκοπὸς τοῦ ἐν Χριστῷ κηρύγματος εἶναι τὸ «κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη» (Λουκ. κδ', 47). Πρὸς τοὺς ἤδη βεβαππισμένους ἀπευθύνεται ἡ προτροπὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοός, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον» (Ρωμ. ιβ', 2). Ὅθεν «ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. Ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν» (Α' Ἰωάν. β', 3-4).

Τὸ Χριστοκεντρικὸν κήρυγμα, διὰ τοῦ συνθήματος «τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς» (Κολοσ. γ', 11), συνδέει στενότατα θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν βίον καὶ ὑποδεικνύει τὸ ιδεῶδες τοῦ ἡθους, πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τείνη πᾶς ἄνθρωπος. Τὸ ιδεῶδες τοῦτο συνίσταται κυρίως εἰς τὴν συμφωνίαν τῆς ὑποκειμενικῆς βουλευτικῆς ἐνεργείας πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ἀξιῶν, καθ' ἣν αἱ κατώτεραι ἀξίαι δέον νὰ καταφάσκωνται καὶ πραγματοποιῶνται πρὸς χάριν τῶν ἀνωτέρων, ὑποτασσόμεναι εἰς αὐτάς. Οὕτως αἱ ὑλικάι ἀξίαι δέον νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς βιολογικάς, αὗται δέ, ὡς καὶ ἐκεῖναι, εἰς τὰς ἀνωτέρας πνευματικάς, αἵτινες ὡσαύτως, ὡς καὶ αἱ κατώτεραι, δέον νὰ συνδέωνται μετὰ τοῦ Θεοῦ ὅστις δὲν εἶναι μόνον ἡ ὑψίστη ὄντολογικὴ πραγματικότης, ἀλλὰ καὶ ἡ πηγὴ πασῶν τῶν ἀξιῶν, τὸ «ὑψιστον ἀγαθόν». «Πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων».

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ὀρθοδόξου κηρύγματος δὲν εἶναι τὸ νὰ παράσχη συστηματικῶς σχολαστικὰ συναταγολόγια κατηγορηματικῶν προστακτικῶν, δεοντολογικῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἠθικῶν κανόνων. Τὸ κήρυγμα τοῦτο οὐδόλως φιλοδοξεῖ νὰ παρουσιάσῃ μίαν σχολαστικὴν καὶ «καζοῦιστικὴν» ἠθικολογίαν καὶ καθηκοντολογία, διότι ἔχει τὴν βεβαίτητα, ὅτι ἡ Θεία Χάρις, ὅταν ὁ ἄνθρωπος θελήσῃ νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτῆς ἐλευθέρως καὶ κατόπιν εἰλικρινοῦς ἐμπράκτου μετανοίας, δημιουργεῖ ἐν αὐτῷ τὸ κατάλληλον ἠθικὸν φρόνημα καὶ ὀδηγεῖ αὐτόν εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν. Ἀξιοσημείωτα εἶναι τὰ ἐξῆς χωρία: «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ (Φιλιπ. δ', 13)· ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ» (Ἐφ. στ', 10· πρβλ.

Β' Τιμ. β', 1)· «τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ..., τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ» (Α' Κορ. ιε', 57· Β' Κορ. β', 14)· «χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Α' Τιμ. α', 12) κ.λπ.

Ἄλλ' ἡ ἔλλειψις συστηματικῆς καὶ σχολαστικῆς ἠθικολογίας ἐν τῷ Χριστοκεντρικῷ κηρύγματι οὐδόλωσ σημαίνει ἔλλειψιν ἐν αὐτῷ μνείας καὶ τονισμοῦ τῶν κυριωτέρων χριστιανικῶν ἀρετῶν. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κήρυγμα, —ἐὰν οὐχὶ σχολαστικῶς, ὅμως— ὅλως ἀθρομήτως καὶ πλαστικῶς οὐ μόνον ἐμμέσως προϋποθέτει τὰς ἐπὶ μέρους χριστιανικὰς ἀρετάς, ἀλλὰ ρητῶς καὶ ἀμέσως μνημονεύει καὶ ἀναλύει πλείστας ἐξ αὐτῶν, ὡς τὴν πίστιν, τὴν εὐλάβειαν, τὴν ἐλπίδα, τὴν ὑπομονήν, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἀγάπην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν πραότητα, τὴν εἰρηνοποιΐαν, τὴν ἀγνότητα, τὴν χριστιανικὴν γενναιότητα καὶ ὁμολογίαν καὶ πλείστας ἄλλας.

Ἐσαύτως σημειωτέον, ὅτι τὸ Χριστοκεντρικὸν κήρυγμα, προβάλλον τὰς διαφόρους ἀρετὰς οὐχὶ κατὰ τρόπον οὐμανιστικὸν ἢ ἔμμονον, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἐξαίροντα τὰς ὑπερφυσικὰς καὶ ὑπερβατικὰς συναρτήσεις αὐτῶν, ὑπερτονίζει καὶ ἐπισημαίνει ὅλως ἰδιαίτερος ἐκεῖνας ἐξ αὐτῶν, αἵτινες ἀμεσώτερον αἰσθητοποιοῦν τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸν μυστικὸν βίον τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω λ.χ. κατ' ἐξοχὴν συνιστῶνται ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὡς ἀποτελοῦσα τὴν προϋπόθεσιν καὶ τὸ θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν, καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς συνανθρώπους ἀγάπης, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς σωτηρίας καὶ τὸ κύριον γνῶρισμα τοῦ πραγματικοῦ Χριστιανοῦ (πρβλ. Ματθ. κε', 31 ἔξ.). Ἡ ἀγάπη συνδέεται στενότατα μετὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, διότι ἑκατέρα τῶν δύο τούτων ἀρετῶν ἀποτελεῖ «τὴν λυδίαν λίθον τῆς ἐτέρας» (Π. Μπρατσιώτου, Τὸ νόημα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἐν Ἀθήναις 1956, σ. 14). Ἡ ἀγάπη, ἐξ ἄλλου, συνδέεται στενότατα μετὰ τῆς ἀρετῆς τῆς δικαιοσύνης. «Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἀγάπη περικλείει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ δὲν εἶναι νοητὴ ἄνευ αὐτῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν οὐδὲ ἀληθινὴ δικαιοσύνη νὰ νοηθῇ ἄνευ ἀγάπης» (ἔνθ. ἀνωτ., σ. 21).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΤΥΛΟΣ ΚΑΙ ΕΔΡΑΙΩΜΑ

«Κύριος στερέωμά μου και καταφυγή μου
και ρύστης μου». (Ψαλμ. ιζ', 3).

1. Διατί ἀποθαρρυνόμεθα.

Δειλία και ὀλιγοψυχία μᾶς καταλαμβάνει και μᾶς συγκλονίζει ἐνώπιον τῶν κινδύνων ἢ καταστροφῶν, ἢ ἀπειλῶν και τῆς ζωῆς μᾶς. Δὲν ἀντέχει ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ εἰς μεγάλας δοκιμασίας. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πλήττει τὴν εὐτυχίαν μᾶς και καταστρέφει τὰ σχέδιά μᾶς, πλήττει συγχρόνως και τὸ ἠθικόν μᾶς. Μᾶς ἀποθαρρύνει. Τὸ νευρικόν μᾶς σύστημα εἶναι τόσο εὐθραυστον, ὥστε ἀρκεῖ ἐνίοτε μία δοκιμασία γὰ καταστροφή ἡμᾶς ἀνθρώπινα ράκη. Συχνὰ νέοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὑποτίθεται ὅτι ἔχουν μεγαλύτεραν φυσικὴν ἀντοχὴν, καταρρέουν μόλις δεχθῶν ἐν πλήγμα εἰς τὴν ζωὴν των και οὐχὶ σπανίως εἶναι τοιαύτη ἡ ἀπόγνωσις των, ὥστε γὰ καταλήγουν εἰς τὴν αὐτοκτονίαν. Πολλοὶ τότε δικαιολογοῦν τὸ ἀπογενομημένον διάδημα μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ αὐτόχειρ εἶχεν ὑπερευαίσθητον χαρακτήρα.

Τὸ κοινωνικόν τοῦτο φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει τὸν ἄνθρωπον ὡς θῦμα μιᾶς δραματικῆς ἀπογνώσεως ὀδηγούσης εἰς συσκότισιν τοῦ λογικοῦ, ἐξεταζόμενον ὑπὸ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς σκέψεως και τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος, μᾶς ὀδηγεῖ εἰς ἐν και μόνον συμπέρασμα. Ἐλλεῖπει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὸ θεμέλιον τῆς πίστεως και συνεπῶς και τῆς ἐλπίδος πρὸς τὸν Θεόν. Εἰς τὴν ζωὴν ταλαντεύονται και ἀποθαρρύνονται και παραπαίου μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀπολέσει τὴν πεποίθησίν των ἐπὶ τὸν Κύριον. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν ὑπέρμετρον ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνατότητας και ἐπίστευσαν, ὅτι τὰ πάντα ἐν τῇ ζωῇ θὰ ἐξελιχθοῦν κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας των. Ἐνδεχομένως γὰ ἔχουν τὴν λεγομένην εὐαίσθησιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος και γὰ ἀπέχουν πάσης ἀδικίας. Τὸ νευρικόν ὅμως σύστημα, αὐτὴ ἡ ψυχὴ και τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκουν τὴν ἡρεμίαν, τὴν γαλήνην και τὴν δύναμιν μόνον διὰ τῆς ἐναποθέσεως ὅλων τῶν ἐλπίδων μᾶς, αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπάρξεώς μᾶς εἰς τὴν πρόνοιαν και τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖθεν μόνον ἀναμένομεν βεβαίαν τὴν βοήθειαν και ὅταν ἀκόμη δολόκληρος ὁ κόσμος ἐγερθῇ ἐναντίον μᾶς. Διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν ὁ Προφητὰναξ ἀπευθύνει μὲ παλλομένην ἀπὸ πίστιν φωνὴν τὴν προσευχὴν του και τὴν δέησίν του «Κύριος βοηθός μου και ὑπερασπιστής μου».

ἐπ' αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδία μου, καὶ ἐδοθηθήτην, καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου» (ψαλμ. κζ', 7).

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην δὲν κατενόησαμεν καὶ ἡμεῖς ἀκόμη οἱ Χριστιανοί, οἵτινες ἔχομεν πλείονας ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπειροῦ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Λογίζομεθα κατ' ἄνθρωπον καὶ κατ' ἄνθρωπον ἐνεργοῦμεν. Εἴμεθα προσκεκολλημένοι, τόσοι εἰς τὴν ματαιότητα καὶ εἰς τὰ σχέδια, τὰ ὅποια καταστρώνομεν εἰς τὸν πρόσκαιρον τοῦτον βίον, ὥστε νὰ μὴ ἀφήνωμεν τὸ φῶς τῆς πίστεως νὰ μᾶς ἐνισχύη εἰς ὥρας δυστυχίας ἢ κινδύνου. Ἐχομεν καλλιεργήσει μίαν ὑπερτροφικὴν ἀντίληψιν περὶ τῶν ἱκανότητων μας καὶ ἡ ἀντίληψις αὕτη ἐπενεργεῖ καταλυτικῶς εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἐξαρτήσεώς μας ἀπὸ τὸν Θεόν. Τοῦτο εἶναι ὀλέθριον καὶ ἐξ αὐτοῦ προέρχονται ὅλαι αἱ δραματικαὶ μεταπτώσεις μας, ὡσάκις ἀντιμετωπίζομεν πειρασμοὺς καὶ δοκιμασίας. Τότε ἀντιλαμβάνομεθα ὅτι εὐρέθημεν αἰφνης εἰς τὸ κενόν, ἐγεννήθημεν ὄνειδος καὶ ψόγος τῶν πολλῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μέχρι πρό τινος ἔθεωροῦντο φίλοι καὶ οἰκεῖοι. Καὶ τότε μᾶς καταλαμβάνει μελαγχολία καὶ ἀπόγνωσις, τὰ συμπτώματα δηλονότι τῆς ὀλιγοπιστίας μας.

2. Κοσμικὰ τὰ ἐλατήρια καὶ τὰ αἰτία τῆς ἀπογνώσεως.

Εἶναι ὅμως τόσοι ἀνυπέροβτοι αἱ δυσχέρειαι καὶ τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζομεν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ εἶναι τοιαύτης μορφῆς, ὥστε νὰ ὑπερβαίνουν τὰς δυνάμεις μας καὶ νὰ παραλύουν τὸ ἠθικόν μας; Θέλει ὁ Θεὸς τὴν συντριβὴν μας ὑπὸ τὸ βάρος συντριπτικῶν πληγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι ἀνθρωπίνως ἀδύνατον νὰ βαστάσωμεν; Ἐπιδιώκει τὴν ἐξουθενώσιν μας Ἐκεῖνος, ὅστις ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, «τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο;» (Ρωμ. η', 32).

Γνωρίζει ὁ Θεὸς τὸ μέτρον τῆς δυνάμεώς μας, τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκός μας καὶ τὰς μεθοδείας, τὰς ὁποίας μετέρχεται ὁ ἀντίδικος, ἵνα μᾶς παρασύρῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὸν θάνατον. Ἄπειρος εἶναι ἡ ἀγάπη Του πρὸς τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον καὶ ἄμετρος ἡ χαρὰ τοῦ Οὐρανοῦ Πατρὸς ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν Οἶκόν Του. Καὶ ἂν ἐπιτρέπη νὰ δοκιμαζώμεθα ὑπὸ θλίψεων καὶ πειρασμῶν, οὐδέποτε τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δεινὰ μας εἶναι ἰσχυρότερα τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἀντοχῆς μας. Μᾶς ἐπροίκισε μὲ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ μέσα, εἰς τὰ ὅποια ἡ ἐλπίς καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ δίδει τοιαύτην δύναμιν,

ὥστε «ἄρη μεθιστάνειν» (Κορ. ιγ', 2). Μᾶς παρέσχε δὲ πολλα-
χῶς καὶ ποικιλοτρόπως τοιαύτας ἀποδείξεις περὶ τῆς μὴ ἐγκατα-
λείψεώς μας καὶ τῆς σωστικῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἐπεμβάσεώς Του, ὥστε
νὰ μὴ δικαιούμεθα νὰ παραπονούμεθα ἀλλὰ ἀντιθέτως νὰ εἴμεθα
εὐγνώμονες καὶ νὰ δοξάζωμεν τὸ ἔνδοξον ὄνομά Του. Διότι καί,
ὅταν ἡ ἀνθρωπότης εἶχε περιπέσει εἰς τὰ δεσμὰ τῆς ἐσχάτης εἰδω-
λολατρίας καὶ ἔζη εἰς τὸ σκότος τῆς ἁμαρτίας, ὁ Πανάγαθος Θεὸς
οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ μεριμνᾷ διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Συνεπῶς ἡ ἀπόγνωσις καὶ ἡ συσκότισις τοῦ λογικοῦ κατὰ
τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις τοῦ βίου οὐδὲν ἄλλο μαρτυρεῖ καὶ ἀπο-
δεικνύει, εἰ μὴ τὴν ἀσθένειαν τῆς πίστεώς μας.

Πλάσσομεν ὄνειρα καὶ καταστρώνομεν σχέδια, ὡς ἔαν νὰ
ἐπρόκειτο νὰ ζήσωμεν αἰῶνας δλοκλήρους ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλὰ τὰ
ὄνειρα ἐξαπατοῦν καὶ τὰ σχέδια ἀνατρέπονται, ἐφ' ὅσον θάσιν
ἔχουν τὴν κατὰ κόσμον εὐδαιμονίαν. Ὁ ὕπνος μας γίνεται ἀνή-
συχος καθὼς ἀλλεπάλληλοι σκέψεις ἔρχονται νὰ συμπληρώσουν
τὴν κατὰστρωσιν τῶν σχεδίων μας. Ἀναζητοῦμεν μὲ πάθος τὰ
μέσα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ ἀπολαύσωμεν περισ-
σότερα, τῶν ὅσων ἔχομεν ἀνάγκην. Οὐδέποτε αἰσθανόμεθα ἱκα-
νοποίησιν. Ἀκόρεστος εἶναι ἡ ἀπληστία· ἀδηφάγος ἡ πλεονεξία·
ἀστεῖρευτος ἡ φιλαυτία. Ἡ ζωὴ μας σύρεται εἰς μίαν ἀγχώδη
πορείαν πρὸς κατὰκτησιν πλειόνων ἀγαθῶν καὶ ὅτι χθὲς ἔθεω-
ρεῖτο ὡς τελικὸς σκοπὸς τῶν προσπαθειῶν μας, σήμερον ἀποτελεῖ
τὴν ἀφετηρίαν νέων ἐπιδιώξεων. Ἐκτίσαμεν οἰκίαν; Δὲν μᾶς
ἀρκεῖ. Ἀναγεύραμεν ἐργαστήριον ἢ ἐργοστάσιον; Πρέπει νὰ τὸ
ἐπεκτείνωμεν, νὰ τὸ ἐξοπλίσωμεν μὲ νέα μηχανήματα. Ἠγορά-
σαμεν ἀγρόν; Ἐποφθαλμιῶμεν καὶ τὸν γειτονικόν. Εἰς ὅλας τὰς
ἐνεργείας μας πρυτανεύει τὸ ὕλικόν συμφέρον. Καὶ μόνον, ὅταν
τὸ φθαρτὸν οἰκοδόμημα τοῦ μόχθου καὶ τῶν προσπαθειῶν μας
ἀνατραπῆ, τότε μὲ περισσὴν μωρίαν πνεύματος ἀναζητοῦμεν τὸν
στύλον καὶ τὸ ἐδραῖωμα, τὸν σοφὸν οἰκοδόμον, τὸν Θεόν. Τὸν ἐκε-
τεύομεν, διὰ νὰ μᾶς βοηθήσῃ, νὰ μᾶς παράσχῃ τὰ μέσα νὰ ὀρθο-
ποδήσωμεν, ὄχι πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ πρὸς τὴν κα-
τεύθυνσιν τῆς ὕλικῆς εὐημερίας. Προκαλοῦμεν τὴν δικαίαν ὀργὴν
τοῦ Θεοῦ, παραμένοντες ψυχῇ τε καὶ σώματι προσκεκολλημένοι
εἰς τὰ γῆϊνα.

3. Ἡ πίστις, θεμέλιος λίθος τῆς σωτηρίας μας.

Ὁμοιάζομεν μὲ τὸν ἄφρονα πλούσιον τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ὁποῖος ἐνόμισεν ὅτι ἡ ἀσφαλῆς ἀποθήκευσις τῆς περιουσίας τῶν ἀγαθῶν του θὰ τοῦ ἐξησφάλιζε μίαν ἀδιατάρακτον εὐτυχίαν καὶ ἀπόλαυσιν ἐπὶ ἔτη πολλὰ. Μᾶς ἐνθυμίζει ἀκόμη ἡ ἀφελῆς νοοτροπία μας ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐθεμελίωσεν τὸν οἶκον του ἐπὶ τὴν ἄμμιον «καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἐπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνη, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη» (Ματθ. ζ', 27). Αὐτὴν τὴν πτώσιν τὴν μεγάλην δὲν θὰ τὴν ἀποφύγωμεν, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχομεν τὴν φρόνησιν νὰ θεμελιώσωμεν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ζωῆς μας ἐπὶ τῆς ἀκλονήτου πέτρας, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστός. Αὐτὸς εἶναι ὁ θεμέλιος λίθος ὁ κείμενος, ὁ ἀσάλευτος, ὁ δοθεὶς ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ἵνα γένηται τοῖς πᾶσι στῦλος καὶ ἐδραίωμα καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Ἀπόστολος ἔγραψε· «Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός» (Α' Κορ. γ', 11).

Μᾶς ἐδόθησαν, λοιπόν, ἄνωθεν καὶ διαρκῶς μᾶς παρέχονται καὶ πνεῦμα καὶ δύναμις ἀρκούσα καὶ φῶς, αὐτὴ ἡ ἀποκεκαλυμμένη ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ ἀπειρος σοφία τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ δικαιολογούμεθα παραπαίοντες μακρὰν τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας. Οὐδενὸς ἐστερήθημεν, μᾶλλον δὲ ἐπλεόνασεν ἡ πρὸς ἡμᾶς Χάρις καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου πρὸς φωτισμὸν τῶν διανοιῶν ἡμῶν. Ἠξιώθημεν τῆς μεγίστης τιμῆς νὰ κληθῶμεν τέκνα Θεοῦ καὶ συγχληρονόμοι Χριστοῦ. Ἐλογίσθημεν μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν, τοὺς ὁποῖους ὁ Κύριος ἐκάλεσεν εἰς τὴν χαρὰν τῆς οὐρανοῦ Βασιλείας Του. Ἡ θύρα εἶναι ἀνοικτὴ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ καλοῦντος μᾶς εἶναι γνωστὴ. Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Ζωοδότου καὶ Ἀρχηγοῦ καὶ Ἀρχιποίμενος τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαρτίας, μέσα εἰς τὸ ἀγχος τῆς διχοστασίας καὶ τῶν πολέμων, τὸ ὁποῖον ἐκούρασε τόσον τὴν ἀνθρωπότητα, ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς σωτηρίας· «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. ια', 28).

Ἐχομεν κουρασθῆ ὅλοι μας ἀπὸ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίζομεν τὰ τοῦ θίου μας. Ἐδώσαμεν τὸ προβάδισμα εἰς τὰς ὕλικὰς ἀνάγκας, τὰς ὁποίας ἡ χιογοστικὴς τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ διαρκῶς αὐξάνει. Δὲν μᾶς μένει καιρὸς, δὲν μᾶς ἔμεινε νοῦς νὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς μας. Ἀφήσαμεν τὸ πρῶτιστον τῶν ἔργων μας, τὴν σω-

τηρίαν τῆς ψυχῆς μας, διὰ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου μας, τότε ὅταν πλέον ἢ σὰρξ θὰ ἔχῃ παύσει νὰ ἀξιοῖ τὴν μεγίστην μέριμναν καί, ὅταν ἀντιληφθῶμεν πλέον ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὰ φθαρτὰ καὶ ἐφήμερα, διὰ νὰ παρουσιασθῶμεν γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι ἐνώπιον τοῦ μεγάλου Κριτοῦ. Μᾶς συνέχει ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ ἐνόχου. Οὐδὲν ἐλαφρυντικὸν ἔχομεν νὰ προβάλωμεν, οὐδεμίαν δικαιολογίαν, δι' ὅσα παρὰ τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ ἐπράξαμεν καὶ δι' ὅσα παραλείψαμεν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπομένει, εἶναι νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ μέγα ἔλεος, τὸ φιλεῦσπλαχρον καὶ τὴν ἀγάπην Του, ἵνα τύχωμεν συγγνώμης καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ναί· φιλεῦσπλαχνος καὶ οἰκτιρῶν καὶ πάσης ἀγαθωσύνης μέτοχος εἶναι ὁ Κύριος. Ἄναζητεῖ πάντοτε τὰ ἀπομακρυνθέντα καὶ ἀπολωλότα τέκνα του καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ φορέσῃ εἰς τοὺς ἐν μετανοίᾳ ἐπιστρέφοντας πλησίον Του τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ νὰ δώσῃ δακτύλιον εἰς τὰς χεῖρας των καὶ νὰ θύσῃ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ἵνα ἑορτάσῃ τὸ εὐφρόσυγον γεγονός τῆς σωτηρίας μας. Διατί, λοιπόν, ἡμεῖς, οἱ τοιοῦτον ἔχοντες Ἄρχιποίμενα, «δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν» (Ἐβρ. δ', 15) νὰ μὴ προσερχώμεθα μετὰ παρρησίας ἐνώπιόν Του, κρατοῦντες τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, διὰ νὰ ζητήσωμεν εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τοῦ βίου μας τὴν ἐξ Ἐκεῖνου εὐκαιρον δόξιν; Διατί νὰ μὴ αἴρωμεν ἐκ νεότητός μας τὴν ψυχὴν μας πρὸς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐνεκαινίωσε χάριν ἡμῶν διὰ τῆς ἀμύμου ζωῆς Του ὁδὸν ζωσαν καὶ ἤνοιξε δι' ἡμᾶς θύραν σωτηρίας; Καὶ διατί, πειραζόμενοι ἐκ τῶν ἰδίων ἡμῶν πονηρῶν διαθέσεων καὶ ἐμπλεκόμενοι εἰς τὰς μερίμνας τοῦ βίου, αἵτινες συμπνίγουν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα, νὰ μὴ αἰρώμεθα ὑπεράνω τῶν ἐγκοσμίων προβλημάτων καὶ δυσχερειῶν καὶ μὲ φωνὴν παλλομένην ἀπὸ πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνωμεν τοὺς λόγους τοῦ ψαλμῶδου; «Κύριος στερέωμά μου καὶ καταφυγὴ μου καὶ ῥύστης μου» (ψάλμ. ιζ', 3).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ἀπὸ τὸ ἑορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας

ΙΣΙΔΩΡΟΣ Ο ΠΗΛΟΥΣΙΩΤΗΣ

Ὁ Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης γεννήθηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου τὸ 360 μ.Χ. Οἱ γονεῖς του ἦταν εὐλαβεῖς καὶ θεοφοβούμενοι, ἐνάρετοι ποὺ τοὺς τιμοῦσε καὶ τοὺς σεβόταν ὁ κόσμος. Ἦταν ἄνθρωποι μορφωμένοι καὶ μὲ ἀγάπη στὰ γράμματα. Ἐφρόντισαν, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, νὰ σπουδάσουν μ' ἐπιμέλεια τὸ παιδί τους.

Ὁ Ἰσίδωρος, ἀπὸ μικρὸς ἀκόμη, ἔδειξε ἰδιαίτερη ἀγάπη στὰ γράμματα. Μελέτησε τοὺς ἀρχαίους κλασικοὺς συγγραφεῖς, καθὼς καὶ μὲ ξέχωρη φροντίδα τὴν Ἁγία Γραφή. Πρόσεξε καὶ τὰ συγγράμματα τῶν χριστιανῶν λογίων καὶ τῶν πατέρων ποὺ ἄκμασαν πρὶν ἀπ' αὐτόν. Ὁ Ἰσίδωρος μὲ ὀξεία διορατικότητα διέκρινε τὴν ἐξέχουσα φυσιογνωμία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἦταν θαυμαστής του. Τὸν ξεχώριζε ἀπὸ τοὺς ἄλλους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν ὀνόμαζε «θεσπέσιο, θεοφόρο, πάνσοφο καὶ ὀφθαλμὸ τῆς Ἐκκλησίας στὸ Βυζάντιο κι ὅλους τῆς Ἐκκλησίας». Καὶ ἀντιπαθοῦσε ὅλους τοὺς πολέμιους τοῦ Χρυσοστόμου.

Ὁ ἅγιος πατέρας στὴν ἀρχὴ ἐργάσθηκε ὡς κατηχητὴς καὶ δάσκαλος στὴ γενέτειρά του, τὴν Ἀλεξάνδρεια. Νωρὶς, ὅμως, ἀφῆκε τὴν πολυθόρυβη τούτη μεγαλοῦπολη, γιὰ νὰ ἐγκατασταθεῖ στὸ Πηλούσιο κοντά, στὸ Δέλτα τοῦ Νείλου, ὡς ἀσκητὴς σ' ἓνα μοναστήρι. Ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἀσκήσεώς του πῆρε καὶ τὸ ὄνομα Πηλουσιώτης. Ζοῦσε στὸ μοναστηράκι του ἀσκητικά. Τὸ ὑπέροχο ἦθος κι ἡ ἀρετὴ συνδυασμένη μὲ τὴ βαθειὰ του παιδεία, συντέλεσαν, ὥστε γρήγορα νὰ τραβήξει τὴν προσοχὴ καὶ τὸ θαυμασμὸ τῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκτίμηση μεγάλων προσωπικοτήτων τῶν ἡμερῶν του. Ἀναδείχθηκε ἀδάμαντας τῆς Ἐκκλησίας. Ἐγίνε περιβλεπτός καὶ σεβάσμιος σ' ὅλους.

Πολλοὶ ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ προσέτρεχαν στὰ ἐπιστημονικά του φῶτα πάνω στὰ κεφάλαια τῆς πίστεως, στὴν ἐρμηνεία τῶν δύσκολων χωρίων τῆς Βίβλου γενικά, καὶ ζητοῦσαν τὴν καθοδήγησή του καὶ πάνω σὲ πρακτικὰ προβλήματα τῆς κα-

θημερινῆς πνευματικῆς ζωῆς. Αὐτοὶ ποὺ ζητοῦσαν τὴ γνώμη καὶ τίς συμβουλές του δὲν ἦταν μόνο οἱ συνηθισμένοι χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ σοφοὶ καὶ σοφιστὲς καὶ ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦ ἔγραφαν παρακλητικά νὰ τύχουν μιᾶς ἀπαντήσεως. Ἄλλοι πάλι ἐπιχειροῦσαν κι ἀναλάμβαναν ἐπίπονα μακρινὰ ταξίδια μέσα στὴν ἔρημο καὶ μὲ τίς τρομερές δυσκολίες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μόνο καὶ μόνο, γιὰ νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ τὸν μεγάλο ἄνδρα, νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ του ἐμπειρία καὶ σοφία.

Ὁ Ἰσιδωρος διακρινόταν γιὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτήρα του. Τὸ θάρρος κι ἡ παρρησία του συνδυάζονταν μὲ τὴ σύνεση καὶ διάκριση. Οἱ ἔλεγχοί του δὲν εἶχαν τίποτε τὸ ταπεινό, τίποτε τὸ ἐμπαθές. Ἀπέβλεπαν στὴ θεραπεία τοῦ κακοῦ. Οἱ νοθεσίες του συνοδεύονταν ἀπὸ ἀγάπη κι ἐπιείκεια. Γι' αὐτὸ ἦταν δίκαιος στὶς κρίσεις του. Ἡ αὐστηρότητά του στοὺς ἀδιόρθωτους κακοὺς καὶ στοὺς πεισματικά διαστροφεῖς ἦταν ἀνάλογη.

Τέτοιες ἐπιστολές μὲ σύνεση καὶ θάρρος εἶχε γράψει καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸν Β', ὁ ὁποῖος περιέβαλλε τὸν Πηλουσιώτη μὲ τιμὴ καὶ σέβας. Αὐτὸν τὸν σεβασμὸ βλέπουμε καὶ ἄλλα ὑψηλὰ ἐκκλησιαστικά πρόσωπα νὰ τρέφουν στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰσιδώρου. Λόγου χάρι ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος τὸν ἀποκαλοῦσε τιμητικά «πατέρα». Ὁ δὲ ἱερός Φώτιος, ὁ μέγας πατέρας, τὸν ἀποκαλεῖ στὰ σοφὰ βιβλία του ὑπόδειγμα «ιερατικῆς καὶ ἀσκητικῆς πολιτείας κανόνα». Ὁ ἱστορικὸς πάλι Εὐάγγριος λέγει γιὰ τὸν Ἰσιδωρο, ὅτι «ἀγγελικὸν ὀλοκληρωτικὰ ἐπέδειξε βίον».

Πάντοτε μὲ θάρρος κι εὐλικρίνεια ἀποκάλυπτε τὰ φρονήματά του. Ποτὲ δὲν ἐπηρεαζόταν ἀπὸ προσωπικὲς συμπάθειες κι ἀντιπάθειες. Γιὰ τὸν ὅσιον ἄνδρα σημασία εἶχε μόνο ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ δίκαιο. Ἦταν πάντα ἀντικειμενικὸς κι ἀμερόληπτος στὶς κρίσεις του γράφοντας καὶ μιλώντας γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ὅσο ὑψηλὰ κι ἂν βρίσκονταν. Αὐτὸ ὀφειλόταν στὸ γεγονός πὼς δὲν ὑπολόγιζε τὴν εὐνοια τῶν δυνατῶν, οὔτε τὸν τρόμαζε ἡ δυσμένειά τους. Ἡ εὐθυκρισία καὶ ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτήρα του, ἡ λογικὴ καὶ συνετὴ ἐνέργειά του σὲ κάθε βῆμα μαρτυροῦσε τὸν ὀλοκληρωμένο ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ.

Συγγράμματα τοῦ ὀσίου Ἰσιδώρου δὲ σώζονται. Μερικὲς πραγματείες, δυὸ - τρεῖς, ποὺ ὑπάρχουν εἶναι μᾶλλον

διαπλατύνσεις ἐπιστολῶν του. Ἡ χριστιανικὴ ὁμως γραμματολογία (Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία 78, 177 - 1647), περιέλαβε 2.011 ἐπιστολές του. Ἀναφέρεται μάλιστα πὼς ἔγραψε πολὺ περισσότερα γράμματα καὶ τὰ ἀνεβάζουν πρὸ πέρα κι ἀπὸ τίς πέντε χιλιάδες, ἀλλὰ θὰ πρόκειται περὶ ὑπερβολῆς. Ἀσφαλῶς, ὁμως, ὅλα ὅσα ἔγραψε δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ βρεθοῦν καὶ νὰ συμπεριληφθοῦν στὸν κατάλογο ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου, ποὺ περισώθηκαν.

Οἱ ἐπιστολές αὐτὲς ἔχουν ὡς παραλήπτες ἀνθρώπους κάθε κατηγορίας. Ἀπὸ ἡγεμόνες κι αὐτοκράτορες, ἀπὸ πολιτικούς ἄρχοντες καὶ λογίους, ἀπὸ ἀνωτάτους κληρικούς καὶ μοναχοὺς ὡς τοὺς μορφωμένους κι ἀπαιδεύτους ἰδιῶτες. Οἱ ἐπιστολές τοῦ Πηλουσιώτη εἶναι καὶ μὲ χάρι γραμμένες. Εἶναι δέ, κατὰ κοινὴ ὁμολογία, ἀπὸ τὰ πολιτιμότερα καὶ καλύτερα δημιουργήματα τῆς χριστιανικῆς λογοτεχνίας.

Τὸ περιεχόμενο τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰσιδώρου μαρτυρεῖ, ὅτι εἶχε βαθειὰ γνώση τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, μυθολογίας, φιλοσοφίας καὶ ἱστορίας. Ἡ θεολογικὴ του ἐμβρίθεια πάλι εἶναι καταφανὴς ἀπὸ τίς ἐρμηνεῖες τῶν χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τίς λύσεις ποὺ δίνει σὲ πολλὰ θεολογικὰ προβλήματα. «Τῆς ἡμετέρας αὐλῆς μοῦσαν», τὸν ὀνομάζει ὁ ἱ. Φώτιος. Οἱ ἐπιστολές του κρίνονται ἀπ' ὅλους σὰν κάτι τὸ ἄρτιο σὲ περιεχόμενο καὶ στὴν καλλολογικὴ διατύπωση. Μαρτυροῦν δὲ ὅλα τοῦτα, ὅτι «ὑπῆρξε — ὅπως παρατηρεῖ σύγχρονος κριτικὸς— πραγματικὸς "Ἕλληνας, ἀληθινὰ ἐνάρετος κατὰ τὸν βίον κι ἅγιος. Πνεῦμα ἐξαιρετικὸ καὶ γόνιμο. Εἶχε δὲ τὸ χάρισμα σπάνιας λεκτικῆς λεπτότητας καὶ τὴν ἰκανότητα σὸ νὰ ἐκφράζει πολλὰ μὲ λίγα». Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου εἶναι σύντομες καὶ περιεκτικές. Μερικὲς ἐπιστολές του ἀναφέρονται στὴν πνευματικὴ κι ἠθικὴ κατάστασι τῆς τότε Ἐκκλησίας, τὴν ὁποία κατάστασι περιγράφει μὲ μελανὰ χρώματα.

Εἶναι φυσικὸ ἡ Ἐκκλησία νὰ ἔχει καὶ τὰ ἀδόκιμα πρόσωπα στοὺς κόλπους της. Δὲν εἶναι δὲ τόσο εὐκόλη ὑπόθεσι νὰ ἐκπροσωπεῖ ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος μιὰ τόσο ὑψηλὴ διδασκαλία καὶ νὰ θελήσει μάλιστα νὰ τὴν ἐνσαρκώσει. Ἐχει στὴ διοίκησή της καὶ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο. Τοῦτο σημαίνει πὼς καὶ οἱ ἀνθρώπινες ἐλλείψεις εἰσχωροῦν στὸν ὀργανισμό της. Γι' αὐτὸ ὁ καλὸς χριστιανὸς προσπαθεῖ νὰ ξεχωρίζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τίς ἐλλείψεις τους ἀπὸ τὴν «μίαν,

άγιαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν». Πρέπει νὰ ξεχωρίζουμε τὰ θεῖα ἀπ' τὰ ἀνθρώπινα. Ἄλλωστε καὶ ὁσιος πατέρας στὶς ἐπιστολές του παρατηρεῖ, πῶς ἡ πίστη τοῦ χριστιανοῦ δὲν κλονίζεται πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ υπάρχουν κι ἀνάξιοι ποιμένες ἀνάμεσα στοὺς καλοὺς κι εὐσεβεῖς ἱερωμένους.

Ὁ Ἰσιδωρος ἐκτιμᾷ βαθύτατα τὴν ἱερωσύνη, σὰν θεῖο καὶ πολύτιμο ἀγαθό, πάνω ἀπ' ὅλα τὰ ἐγκόσμια πράγματα. Τὸν ἱερωμένο τὸν θέτει «μεταξὺ θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως». Ἀκριβῶς ἐπειδὴ τέτοιο σεβασμὸς ἔτρεφε στὴν ἱερωσύνη, γι' αὐτὸ καὶ λυπόταν κατάκαρδα γιὰ τὴν ἀχαρακτήριστη διαγωγὴ μερικῶν κληρικῶν, ποὺ μὲ τὴν ἀσύνητη συμπεριφορὰ τους ὑποβίβαζαν τὴν ἱερωσύνη στὰ μάτια τῶν ἀπλῶν κι ἀκαταρτίστων χριστιανῶν.

Ἄξια προσοχῆς εἶναι κι ὅσα ἔγραφε ὁ ὁσιος γιὰ τὴν εἰρήνη τοῦ χριστιανοῦ. Δηλαδὴ καθορίζει πῶς καὶ πότε νὰ εἶναι εἰρηνικός. «Μὴ νομίζεις, ἔλεγε, πῶς ἡ εἰρήνη εἶναι πάντοτε καλή, γιατί πολλές φορές γίνεται χειρότερη κι ἀπὸ κάθε πόλεμο. Τέτοια ἄδικη εἰρήνη εἶχε ὑπ' ὄψη του ὁ Κύριος, ὅταν διδασκε: «οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν». Πρέπει, λέγει ὁ ἅγιος Ἰσιδωρος, «αὐτὴν τὴν εἰρήνην νὰ ἐπιδιώκει. Ἐννοεῖται ἐφ' ὅσον δὲν κινδυνεύουν, ἢ εὐσέβεια, ἢ ἀρετὴ καὶ τὸ δίκαιο. Γιατί, παρατηρεῖ, δὲν εἶναι σωστὸ ὁ χριστιανὸς νὰ θυσιάζει τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ δίκαιο χάρι τῆς εἰρήνης. Γιατί μιὰ τέτοια εἰρήνη εἶναι ἀναγκαστικὴ εἰρήνη».

Ὁ ὁσιος πατέρας, προφητικὰ ἔγραφε, καὶ γιὰ τὴν εἰρήνευση τῶν λαῶν ἀνάμεσά τους. Πίστευε πῶς μιὰ τῶν ἡμερῶν τὰ ἔθνη θὰ εἰρηνεύσουν. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἐπιτυχία θὰ ὀφείλεται μόνο στὸ Χριστό. «Τὸ ἄροτρο τῆς εἰρήνης —ἐννοεῖ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου— θὰ δαμάσει τίς χῶρες ποὺ ἀγαποῦν τοὺς πολέμους. Τὰ ὄπλα τῆς κακίας τους θὰ μετατραποῦν σ' ὄργανα γεωργικὰ καὶ παραγωγῆς, σὲ ὄργανα ὠφέλειας γιὰ τὴ συντήρησι τῶν ἀνθρώπων». Εἶναι προφητικός λόγος. Ἄργεῖ ἡ ἡμέρα ἐκείνη στὰ μάτια μας, μὰ θ' ἀρθεῖ!

Καὶ οἱ παιδαγωγικὲς ἀπόψεις τοῦ Ἰσιδώρου Πηλουσιώτη εἶναι ἀξιοπρόσεκτες καὶ ἐπίκαιρες. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα διδάσκει πῶς πρέπει νὰ δίδεται ἰδιαίτερη προσοχὴ στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Στὴν κακὴ κι ἐλαττωματικὴ διαπαι-

δαγώγησή τους αποδίδει την αίτια στην κακοδαιμονία της κοινωνίας. Την παραδέρνουν δυστυχίες, κακίες και την μαστίζουν κάθε λογής άτασθαλίες. Ἡ ροπή τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὸ κακὸ μεγαλώνει σιγά - σιγά μαζί μ' ἐκεῖνο. Καὶ ἔτσι ἡ κακία γίνεται μὲ τὸ χρόνο συνήθεια, ἔξη, πάθος.

Ἄκόμη ὁ Ἰσιδωρος ὀρθότατα καὶ παιδαγωγικὰ παρατηρεῖ, ὅτι δὲν μποροῦν ὅλα τὰ παιδιά νὰ παιδαγωγοῦνται μὲ τὴν ἴδια μέθοδο, διότι «ὅσον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν παθῶν καὶ τῶν κακιῶν, ἄλλος τόσος εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεθόδων καὶ τῶν θεραπευτικῶν μέσων τοῦ κακοῦ». Εἶναι, ἐπίσης, γνωστὸ πόσο διαφέρουν οἱ χαρακτήρες τῶν παιδιῶν, ἀκόμη καὶ τῶν ἀδελφῶν πού ἔρχονται στὸν κόσμον ἀπ' τοὺς ἴδιους γονεῖς κι ἀνατρέφονται κάτω ἀπ' τὴν ἴδια στέγη. Ἀνάλογα μὲ τὸ χαρακτήρα πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὰ παιδαγωγικὰ μέσα.

Κάτι ἀκόμη θὰ σημειώσουμε γιὰ τὶς παιδαγωγικὲς σκέψεις τοῦ ἁγίου πατέρα, χάρι τῶν γονέων γιὰ τὸ δύσκολο ἔργο τους. Ἡ ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ ἀπαιτεῖ πράγματι παιδαγωγικὲς γνώσεις, παράλληλα μὲ τὴν ἔμφυτη στοργή πού καλύπτει πολλὲς τέτοιες γνώσεις. Γιὰ τὰ δύστροπα παιδιά, παρατηρεῖ, ὁ φόβος εἶναι χρήσιμο χαλινάρι. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατό νὰ χρησιμεύσει ὡς μέσο σωφρονιστικὸ καὶ κανεῖς δὲν μπορεῖ μόνο μὲ τὸ φόβο νὰ προλάβει τὸ κακὸ. «Τύπτειν, οὐ λοιδορεῖν». Νὰ δέρνεις, ἀλλὰ μὴ ἐμπαίζεις καὶ βρίζεις, ταπεινώνοντας τὸ παιδί σου. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ «πειθεὶ κανεῖς μὲ τὸ ραβδί».

Οἱ παιδαγωγικὲς θέσεις τοῦ Ἰσιδώρου πού ἄκμασε κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα μ.Χ. ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴ σύγχρονη παιδαγωγική. Εἶναι μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι δὲν πειθεὶ κανέναν μὲ τὸ ραβδί, μόνο πειθαναγκάζει. Καὶ εἶναι ὁ Ξυλοδαρμὸς μέσο βάρβαρο κι ἀντιπαιδαγωγικὸ. Ἡ βία ποτὲ δὲν παρασκευάζει καὶ δημιουργεῖ ἐλεύθερους ἀνθρώπους. Ἀντίθετα ταπεινώνει καὶ καταπνίγει συνήθως ἀνώτερα αἰσθήματα. Ὁ καλύτερος παιδαγωγικὸς τρόπος εἶναι ἡ ἀγάπη, χωρὶς, ὅμως, ἐπιζήμιες ὑποχωρήσεις.

Οἱ σωστὲς καὶ ζυγισμένες κρίσεις τοῦ ἁγίου πατέρα, οἱ ἀκριβοδικαῖες λύσεις διαφόρων ἐκκλησιαστικῆς φύσεως κανονικῶν ζητημάτων εἶναι χαρακτηριστικὲς. Ἡ σοβαρότητα τοῦ ἀνδρα, καθὼς καὶ ἡ ἀκαμψία του μπροστὰ στὴ βία καὶ τὸν ἐκβιασμό τῶν ἄδικων ἰσχυρῶν, ἡ υπεράσπιση τῆς

ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σοφοκλέους 4 - Τηλ. 3248.877

Α Θ Η Ν Α Ι

᾽Αριθ. Πρωτ. 18

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Πανελληνίου Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος ἀνακοινοῖ μετὰ χαρᾶς ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἐπιτροπὴ ἀπεδέχθη εὐχαρίστως μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑποδείξεων αὐτοῦ καὶ τὴν περὶ κατὰ πλειοψηφίαν συμμετοχὴν αἰρετῶν Ἐφημερίων εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ΤΑΚΕ.

Ἡ διάταξις αὕτη ἐκανοποιοῦσα καθολικὸν αἴτημα τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, διότι τὸ ἰδικόν του Ταμεῖον περιέρχεται ὑπὸ τὴν ἰδικὴν του Διοίκησιν, ὑποχρεοῖ ἡμᾶς νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὰ λοιπὰ Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐφημεριακῶν θεμάτων θὰ ἔχωμεν ἀμέριστον τὴν συμπαραστάσιν τούτων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 18ῃ Δεκεμβρίου 1976

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

Πρωτ. Νικόλαος Αὐγερινόπουλος, Πρόεδρος

Πρωτ. Σπυρίδων Κοράκης, Ἀντιπρόεδρος

Οἶκ. Δημήτριος Πλατῆς, Γραμματεὺς

Πρωτ. Ἐμμανουὴλ Βολουδάκης

Πρωτ. Κωνσταντῖνος Γερασιμόπουλος

Πρωτ. Γεώργιος Χατζηδογιαννάκης

Πρωτ. Δημήτριος Δρίτσας

ἀλήθειαι, τὸν κατέστησαν λαμπρὸ ὑπόδειγμα καὶ πρότυπο ποιμένα, ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ὄσιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης κοιμήθηκε τὸ 440 μ.Χ. σὲ ἡλικία 80 χρονῶν καὶ ἡ μνήμη του τιμᾶται στίς 4 Φεβρουαρίου. Τὸ ὄνομα Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης εἶναι συνδεμένο μὲ τὴ φήμη μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ πατέρα μὲ ἐξαίρετα προσόντα. Ἡ ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτήρα, τὸ ἀρρενωπό του φρόνημα, ἡ ἀγιότητα τοῦ βίου του δίκαια τὸν κατάταξαν ἀνάμεσα στὰ μεγάλα πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας.

† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

Σήμερα ἔχει γίνει ἤδη συνείδησις ἐκ μέρους πολλῶν ὁ κακὸς ρόλος τῶν ιδιορρυθμῶν μέσα στὰ μοναστικά πλαίσια. Γι' αὐτὸ καὶ καταβάλλεται προσπάθεια νὰ μειωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπ' ὠφελεία τῶν Κοινοβίων, εἰς τρόπον, ὥστε νὰ περιορισθῇ τὸ κακὸ καὶ νὰ διευκολυνθῇ ἡ ποθητὴ ἀναγέννησις τοῦ μοναχισμοῦ μας. Καὶ εἶναι εὐτύχημα ὅτι τὰ νέα μοναστήρια ποὺ ἰδρύονται εἶναι ὅλα κοινόβια, πράγμα ποὺ δείχνει ὅτι ἔχει κατανοηθῇ πόσο ἀρνητικὸς ἦταν ὁ ρόλος τῶν ιδιορρυθμῶν, ποὺ ἀπὸ τὴν πείρα εἶναι γνωστὸ ὅτι δὲν προσφέρουν οὔτε πνευματικότητα, οὔτε ἀτμόσφαιρα γιὰ νὰ ἀναπαύωνται οἱ ψυχές. Ὡστόσο τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε στὸ σῶμα τοῦ μοναχισμοῦ μας ἦταν σοβαρὸ καὶ οἱ συνέπειές του σημαντικές.

Ἐξουθένισμα τοῦ Κοινοβίου σημαίνει παράλληλο καὶ ταυτόχρονο ἀδυνατίσμα τοῦ Μοναχισμοῦ. Καὶ ἀντιθέτως ἡ ἐνίσχυσις τοῦ Κοινοβίου ὀδηγεῖ σὲ ἐνίσχυσις τοῦ Μοναχισμοῦ. Ὅσο περισσότεροι τὸ ἀντιληφθοῦν αὐτό, τόσο καλύτερα θὰ εἶναι γιὰ τὸ μέλλον τῆς μοναχικῆς πολιτείας στὴν Ἐκκλησία μας.

δ) Ἡ ἔλλειψις προβολῆς τοῦ Μοναχισμοῦ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅσο κι' ἂν φαίνεται παράξενο, εἶναι ὥστόσο μέχρις ἐνὸς σημείου ἀληθινὸ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἐπρόσεξε ὅσο ἔπρεπε τὸν Μοναχισμό, καὶ δὲν τοῦ ἔδωσε τὴν πρεπούμενη θέσι του μέσα στὸ κύκλωμα τοῦ ἔργου της. Γιὰ πολὺ καιρὸ καὶ γιὰ πολλὰ μέρη τὰ μοναστήρια καὶ οἱ ἀνθρωποὶ τους ἦσαν σὲ δευτερεύουσα μοῖρα, καθὼς ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας ἀπέφευγε νὰ τονίσῃ

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 21 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

τὴν σημασία τους μέσα στὸ ἐκκλησιαστικὸ καὶ στὸ κοινωνικὸ σῶμα. Γιὰ πολλὰς περιπτώσεις οἱ μοναχοί, ἀγράμματοι ὅπως ἦσαν καὶ ἀστοιχείωτοι, ἔμεναν στὸ περιθώριον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνδιαφέροντος. Καὶ ἐδῶ γίνονταν ἕνας φαῦλος κύκλος. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐτίμησε τὸν Μοναχισμό, γιατί τὸν ἔβλεπε νὰ καταρρέη καὶ νὰ μὴ μπορῆ νὰ σταθῆ στὰ πόδια του, ἀλλ' ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος ὁ Μοναχισμὸς κατέρρευε καὶ γιατί ἡ Ἐκκλησία τὸν περιφρονοῦσε καὶ δὲν τὸν ἐπρόβαλλε. Ἐφθάσαμε στὸ σημεῖο νὰ ἐλεεινολογοῦμε ἐκεῖνον ποὺ ἀπεφάσιζε νὰ γίνῃ μοναχός, γιατί βλέπαμε τὴν ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας νὰ συμπεριφέρεται μὲ περιφρόνησι πρὸς τοὺς ἐραστὲς τῆς ἐρημίας. Τραγικότητα σὲ ὅλη της τὴν ἔκτασι. Κατήντησαν τὰ μοναστήρια μας, σὲ παλαιότερους ἰδιαίτερα καιροὺς, νὰ εἶναι καταφύγια λειψῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἐγίνοντο τὸ ἀντικείμενον χλεύης καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ποιμένες, μπροστὰ στὰ μάτια τῶν πολλῶν, ἔτσι γιὰ νὰ διασῶνται ὁ θεσμὸς καὶ νὰ ἀποκαρδιῶνται ὅσοι ἔβλεπαν μέσα τους κάποια μικρὴ σπῖθα γιὰ τὴν ἀφιέρωσι. Τὸν τόνο, λοιπόν, γιὰ τὴν περιφρόνησι τοῦ μοναχισμοῦ μας ἔδωσε ἀτυχῶς πρώτη ἡ Ἐκκλησία μας στὴν πατρίδα μας ποὺ περιορίσθηκε σὲ ὠριολογίαι καὶ θεωριολογίαι γι' αὐτὸν στίς εἰσηγήσεις ποὺ κάθε φορὰ γινόνταν στίς συνελεύσεις τῶν Ἱεραρχῶν μὲ σκοπὸ τὴν ἀναγέννησί του ἐνῶ στὰ πράγματα ἐμφανίζονταν μιὰ τελείως διαφορετικὴ στάσι, πηγάζουσα καὶ ἀπὸ ἄγνοια βασικῶν ἀρχῶν, ποὺ διέπουν τὴ μοναχικὴ ζωὴ ἀπὸ μέρος μερικῶν Ἐπισκόπων, ποὺ μόνο τυπικὴ εἶχαν καὶ θεωρητικὴ σχέσι μὲ αὐτόν, ἀφοῦ ποτέ τους δὲν εἶχαν ζήσει σὲ κοινόβιο κάτω ἀπὸ ὑπακοή. Καὶ αὐτὴ ἡ ἄγνοια ὠδήγησε στὴν ὑποτίμησι τοῦ θεσμοῦ ἢ καὶ σὲ ἀκαιρες ἐπεμβάσεις, ποὺ ἔβλαψαν πολὺ καὶ ἔφεραν τὴν κρίσι. Ὁ Μοναχισμὸς σὰν ἰδιότυπος βίος ποὺ εἶναι ἔχει ἀνάγκη κάποιου εὐνοϊκοῦ κλίματος γιὰ νὰ ὀρθοποδήσῃ μέσα στὴν Ἐκκλησία. Αὐτὸ τὸ κλίμα γιὰ πολὺ ἔλειψε καὶ γι' αὐτὸ μέσα στὴ διαδοχὴ ἀλλεπάλληλων χρόνων φθάσαμε στὸ μαράζωμα καὶ στὴν πώση. Γιὰ ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες ὁ Μοναχισμὸς εἶναι τὸ καύχημά τους. Καὶ γιὰ τὴ δική μας ἔγινε ἕνας δυσβάστακτος σταυρός, ποὺ μόνο προβλήματα δημιουργεῖ. Οὐμᾶμαι πόση ἐν-

τύπωσι μου εἶχε κάνει πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἡ ὁμολογία κάποιου Ἐπισκόπου ποὺ ποίμαινε ἐπαρχία μὲ πολλὰ μοναστήρια, ὅτι εἶχε κουρασθῆ πολὺ ἀπ' αὐτὰ καὶ ἐμακάριζε κάποιον ἄλλον ποὺ δὲν εἶχε μοναστικὲς φωνηῆς στὴ Μητρόπολί του. Τὸ φαινόμενο εἶναι ἐνδεικτικὸ τῆς νοοτροπίας μας μπροστὰ στὴν πραγματικότητα αὐτή, πράγμα ποὺ ἐξηγεῖ μέχρις ἐνὸς σημείου τὶς αἰτίες γιὰ τὴν κρίσι τοῦ θεσμοῦ στὶς ἡμέρες μας. "Ἄν ἡ Ἐκκλησία στὴν ὁλότητά της, ποιμένες δηλ. καὶ πλήρωμα εἶχαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ περιβάλει μὲ τιμὴ καὶ στοργὴ τὸν Μοναχισμό, θὰ βρισκόνταν σοβαρὰ πρόσωπα νὰ γίνουν μοναχοὶ καὶ θὰ ξεπερνοῦσαν τὶς προκαταλήψεις τῶν κοσμικῶν καὶ θὰ ζωογονοῦσαν μὲ τὴν παρουσία τους τὶς μονές μας. Ἄτυχῶς τὸ σύνθημα τῆς ὑποτιμήσεως, ὅπως εἶπαμε, δόθηκε ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους, γι' αὐτὸ καὶ τώρα δρέπουμε κι' ἐμεῖς, ὅπως καὶ οἱ πατέρες μας, τοὺς καρποὺς ἐκείνης τῆς ἄφρονος τακτικῆς. Καιρὸς ν' ἀλλάξῃ ἡ νοοτροπία μας καὶ νὰ αἰσθανθοῦμε τὸ χρέος μας ἀπέναντι στὸν ἅγιο τοῦτο θεσμό. Δὲν ἔγιναν οἱ μονές ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία γιὰ νὰ ἀποτελοῦν φέουδα ἢ τιμάρια ἐνίων, οὔτε γιὰ νὰ καλύπτουν ὑλικὲς ἀνάγκες τῶν αὐτῶν μας. Ἔγιναν γιὰ νὰ εἶναι καταγῶγια προσευχῆς καὶ ἀρετῆς. Ἔγιναν γιὰ νὰ στεγάζουν τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ νὰ πυρπολοῦν τὸν οὐρανό. Ἔγιναν γιὰ νὰ ἐξοπλίζουν τὸ νοητὸ στράτευμα τῆς Ἐκκλησίας μὲ στελέχη ὑγιᾶ καὶ ἔντιμα. Ἔγιναν γιὰ νὰ σαλπίζουν παντοῦ τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀναγεννήσεως. Καὶ ἔτσι πρέπει νὰ ξαναγίνουν. Μακρὰ ἀπὸ ἐπεμβάσεις ἄκαιρες καὶ βλαπτικὲς καὶ ἀπὸ ἐνέργειες ποὺ ἀποκαλύπτουν ἔλλειψι τιμῆς καὶ ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ ἀκόμη.

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ποιμαντικά Θέματα

Η ΣΙΩΠΗ ΩΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

Γράφων πρὸς τοὺς Ἐφεσίους ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος, παρατηρεῖ «Ἄμειγρόν ἐστιν σιωπᾶν καὶ εἶναι, ἢ λαλοῦντα μὴ εἶναι»¹. Ἡ σιωπή, ἢ ὁποῖα εἶναι καρπὸς πνευματικῆς ζωῆς, ἀποβαίνει ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ ἔργου καὶ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, δραστικὴ παρουσία, εὐεργετικὴ καὶ φωτιστικὴ. Ἀντιθέτως δέ, ὁ λόγος, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀποτελεῖ, ἐκ πρώτης ὄψεως, ἐκφραστικὴν λειτουργίαν τῆς προσωπικότητος, ἐνδέχεται νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν πνευματικὴν ἀπουσίαν τοῦ ὁμιλοῦντος, ἐντὸς τῶν αὐτῶν, ὡς ἀνωτέρω, πλαισίων. Ἐπομένως εἶναι καλύτερον νὰ σιωπᾷ κανεὶς «ἐν γνώσει» καὶ οὕτω νὰ εἶναι «παρών» εἰς τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἀσκεῖ, παρὰ νὰ ὁμιλῇ καὶ διὰ τῆς ὁμιλίας του νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν πνευματικὴν ἀπουσίαν ἐκ τοῦ ἔργου τούτου.

Ἡ ἀνωτέρω παρατήρησις ἢ σύστασις τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ποιμαντικὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἱερέως. Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ ποιμὴν ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τὴν τέχνην τῆς σιωπῆς, ἀλλὰ τῆς εὐεργετικῆς καὶ φωτιστικῆς σιωπῆς. Κυρίως τῆς σιωπῆς ἢ ὁποῖα καθιστᾷ αὐτὸν ἱκανὸν νὰ συμμετέχῃ ἐνεργῶς εἰς τὴν πρόβδον τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Πράγματι, εἰς πολλὰς περιπτώσεις ποιμαντικῆς μεθοδολογίας, φαίνεται ὅτι ὁ λόγος δὲν τελεσφορεῖ ὡς ὄργανον θεραπείας ἢ ὁπωσδήποτε θετικῆς ἀντιμετωπίσεως ὠρισμένων ἀντιδράσεων τοῦ ποιμαινομένου. Ἐξ ἄλλου ἢ ποιότητος τοῦ λόγου ἢ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, εἰς πολλὰς ἐπίσης περιπτώσεις, συντελοῦν εἰς ἀποξένωσιν τοῦ ποιμαινομένου ἀπὸ τοῦ ποιμένου. Τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ποιμὴν ὁμιλεῖ καὶ ἐκφράζεται ἀκρίτως. Ὁ λόγος του προτρέχει, ὡς λέγομεν συνήθως, τῆς διανοίας του καὶ ἐπομένως ὅ,τι λέγει δὲν οἰκοδομεῖ καὶ δὲν φωτίζει, δὲν

1. ΒΕΠΕΣ, Τόμ. 2ος, σελ. 267.

ἐπιδρᾶ εὐεργετικῶς. Ἐναντιθέτως μάλιστα δὲν εἶναι ὀλίγοι αἱ περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ποιμὴν διὰ τοῦ λόγου του ἢ τῆς ὁμιλίας του τραυματίζει τὸν ποιμαινόμενον. Προκαλεῖ ἐντὸς τοῦ ψυχικοῦ του κόσμου ἀρνητικὰς ἀντιδράσεις καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπωθεῖ αὐτὸν μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ὁ ποιμαινόμενος σκέπτεται ὅτι «ὁ παπᾶς δὲν ξεύρει τί λέγει» καὶ αἰσθάνεται ὅτι δὲν ἔχει ποιμένα!

Ἰδιαιτέρως εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ὁ πληθωρικὸς λόγος καὶ ἡ φλυαρία τοῦ «κοινωνικοῦ» ἀνθρώπου ἀποκαλύπτουν πολλάκις τὴν ἀπουσίαν του ἐκ τῆς βιουμένης πραγματικότητος τῆς καθημερινῆς ζωῆς! Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος εἶναι συνήθως φλύαρος, διότι πολλὰ προσλαμβάνει, ἀκούων καὶ βλέπων, καὶ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην πολλὰ νὰ εἴπη. Κατὰ τὴν πορείαν δὲ αὐτῆς τῆς προσλήψεως καὶ προσφορᾶς, ἐξαντλεῖται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ὁ λόγος του τὸν ἀποξενώνει ἀπὸ τὴν αὐθεντικότητα καὶ τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεως. Εἰς τὸν φαῦλον αὐτὸν κύκλον τῆς προσλήψεως καὶ προσφορᾶς τοῦ λόγου ἐμπλέκεται ἀναποφεύκτως πολλάκις καὶ ὁ ποιμὴν. Οὕτω καὶ αὐτὸς ἐξαντλεῖται «ὀμιλῶν» καὶ «ἀπουσιάζει» ἐκφραζόμενος πληθωρικῶς. Ἐν τούτοις ὁμως διὰ μιᾶς προσεκτικῆς καὶ θαθείας μελέτης τῆς προτροπῆς τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου ὀφείλει νὰ κατανοήσῃ τὸν δυναμισμὸν τῆς σιωπῆς ὡς εὐεργετικῆς ποιμαντικῆς παρουσίας ἐν μέσῳ τοῦ συγχρόνου ταλαιπωρημένου ὑπὸ τοῦ λόγου κόσμου. Ἀληθῶς «Ἄμεινόν ἐστιν σιωπᾶν καὶ εἶναι, ἢ λαλοῦντα μὴ εἶναι»!

I. K.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεώς των γνωστοποιεῖν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΣ

ΤΟΥ ΧΙΛΙΑΣΜΟΥ*

Ε'. Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ

α) Ἡ ποιμαντικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ Χιλιασμοῦ ἀπαιτεῖ ὄχι μόνο ἀγώνα πρὸς στόχο τοῦ ἔχει τὸ ποίμνιο καὶ τοὺς Χιλιαστάς, ἀλλὰ καὶ ἀγώνα πρὸς στόχο τοῦ ἔχει τὸν ἴδιο τὸν ποιμένα. Εἶναι αὐτὸς πρὸς ἀποσκοπεῖ στὸν ἐσωτερικὸν μας ἀγιασμόν καὶ τὴν ἠθικὴν μας τελειοποίησιν. Ὁ ἐσωτερικὸς τοῦτος ἀγώνας εἶναι πολὺ πρὸς δύσκολος ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸν καὶ μαζὶ πολὺ πρὸς σπουδαῖος. Ἀπ' αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία ὅλων τῶν ἄλλων προσπαθειῶν μας μέσα στὴν ἐνορία. Ἄν ἡ ζωὴ μας δὲν εἶναι πνευματικὴ καὶ δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἀγιότητα, κάθε ποιμαντικὴ μας προσπάθεια θὰ εἶναι ματαιοπονία. Τὰ εὐαγγελικὰ κηρύγματα μας, τὰ χριστιανικὰ λόγια μας, οἱ θεολογικὲς συζητήσεις μας, πρέπει νὰ συμπληρῶνται ἀπὸ ἀνάλογα ἔργα, γὰρ νὰ ριζώνουν στὶς ψυχὰς τῶν ἐνοριτῶν μας καὶ νὰ καρποφοροῦν. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς μας χόρτασαν ἀπὸ λόγια. Τὰ βαρέθησαν. Ἔργα θέλουν νὰ δοῦν. Ἔργα ἀγάπης καὶ ἀρετῆς. Μὲ τέτοια ἔργα θὰ προβάλλωμε τὴν Ὁρθοδοξίαν στοὺς σημερινοὺς κρίσιμους καιροὺς καὶ θὰ κάμωμε αἰσθητὴ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ σ' ἓνα κουρασμένο καὶ ἀπελπισμένο κόσμον. Στὴν ἱεραποστολικὴν μας προσπάθειαν δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγη οὔτε στιγμή ὅτι ἡ συνέπειαν ἀνάμεσα στὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα τοῦ ποιμένου ἀποτελεῖ τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ἐπιτυχίας του.

β) Ὁ κληρικὸς ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἀγωνίζεται ὥστε ἡ συμπεριφορά του, καὶ γενικώτερα ἡ ζωὴ του, νὰ εἶναι ὑποδειγματικὴ παντοῦ, ὅπου καὶ ἂν βρῆσκαται. Στὸν ἱερὸν Ναόν, στὸ γραφεῖον, στὸ δρόμον, στὸ σπίτι του. Ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν ὀμιλῇ,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 417 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19-20 τεύχους.

μέ τὸ καλὸ παράδειγμα πρέπει νὰ διδάσκη καὶ νὰ γίνεται γιὰ τοὺς Χριστιανούς του «ζῶσα καὶ σιωπῶσα παραινέσις», σύμφωνα μέ τὴν ὑπέροχη στή λακωνικότητά της διατύπωσι τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ.

Διάβαζα στὸ «Γεροντικὸν» ὅτι κάποιος ἄσκητῆς φώναξε ἓνα πρωὶ τὸν ὑποτακτικό του καὶ τοῦ πρότεινε νὰ κατεβοῦν ἀπὸ τὸ ἐρημητήριό τους στὰ γειτονικὰ χωριά, γιὰ νὰ κηρύξουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους.

Κατέβηκαν, λοιπόν, καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα γύριζαν σιωπηλοὶ ἀνάμεσα στὸν κόσμον ποὺ τοὺς περιστοίχιζε. Πούλησαν τὰ ἐργόχειρά τους καὶ ἀφοῦ ἀγόρασαν διάφορα μικροπράγματα ποὺ τοὺς χρειάζονταν, ἔδωσαν στοὺς φτωχοὺς ὅσα χρήματα τοὺς περίσσεψαν. Ἄπ' ὅπου περνοῦσαν χαιρετοῦσαν μέ καλωσύνη ὅποιους συναντοῦσαν. Εὐλογοῦσαν τὰ παιδιά. Ἔκαναν εὐλαβικὰ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ μπροστὰ στὶς ἐκκλησίες. Διάβασαν προσευχὰς στοὺς ἀρρώστους ποὺ τοὺς πλησίασαν. Τὸ βράδι κατὰκοποι γύρισαν στὸν τόπον τῆς ἀσκήσεώς τους. Τότε ὁ ὑποτακτικὸς λέει στὸν ἐρημίτη:

— Γέροντα, συγχώρεσέ με, θέλω κάτι νὰ σέ ρωτήσω. Ὁταν τὸ πρωὶ ἀφήσαμε τὸ κελλί μας καὶ κατεβήκαμε στὰ χωριά, μοῦ εἶπες ὅτι θὰ πᾶμε νὰ κηρύξουμε τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους. Ὁμως ἐμεῖς γυρίζουμε ὅλη τὴν ἡμέρα, συναντήσαμε τόσο κόσμον καὶ σέ κανένα δὲν μιλήσαμε γιὰ τὸ Θεό. Τί κήρυγμα, λοιπόν, κάναμε;

— Ἄκουσε, παιδί μου, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Γέροντας. Τὸ κήρυγμά μας σήμερα δὲν ἔγινε μέ λόγια. Ἐγινε μέ τὴ συμπεριφορά μας. Ὁ τρόπος ποὺ περπατούσαμε, ποὺ χαιρετούσαμε τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ κάναμε μαζί τους τίς συναλλαγές μας, ποὺ εὐλογοῦσαμε τὰ παιδιά, ποὺ προσευχομάστε γιὰ τοὺς ἀρρώστους, ἦταν ἡ πιὸ ἀποτελεσματικὴ διδαχὴ.

Πραγματικά. Ἡ καλὴ συμπεριφορὰ τοῦ ποιμένου, ἡ ἐνάρετη ζωὴ του, ἡ πνευματικότητά του, εἶναι τὸ δυνατότερον κή-

ρυγμα για τούς Χριστιανούς. Στο πρόσωπό του ο λαός του Θεού αναγνωρίζει το Χριστό και διαβάζει το Ευαγγέλιο. Ένας καλός κληρικός είναι μέσα στην Έκκλησία, σύμφωνα με την ώραία παρομοίωσι του αποστόλου Παύλου, «ἐπιστολή Χριστοῦ», «γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων» (Β' Κορινθ. γ' 2).

γ) Ὑστερα ἀπ' ὅσα εἶπαμε πιδό πάνω, γίνεται φανερό ὅτι ὁ καθένας ἀπό μᾶς τούς λειτουργούς τῆς Ἐκκλησίας ἔχει μεγάλη εὐθύνη γιά τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ζῆ καὶ συμπεριφέρεται ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανούς. Ἡ κακή συμπεριφορά ἑνός καὶ μόνο κληρικοῦ μπορεῖ νά γκρεμίση στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων ὅ,τι ὥραῖο δημιούργησαν μέ ἰδρώτα καὶ αἷμα πολλοὶ ἐκλεκτοὶ ποιμένες. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἀπό τὰ δικά μας σκάνδαλα ἀντλοῦν ἐπιχειρήματα καὶ παίρνουν ὄπλα οἱ πράκτορες τῆς πλάνης, γιά νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ Μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ νά τὸ πληγώσουν. Ὑπάρχει, δυστυχῶς, μία τάσις στίς ἡμέρες μας νά μεγαλοποιοῦνται ἀκόμα καὶ τὰ πιδό ἀσήμαντα λάθη τῶν κληρικῶν καὶ νά προβάλλωνται μέ κάθε τρόπο. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νά δίνωμε ἀφορμές σκανδάλου. Ἡ μικρότερη κηλίδα στή ζωὴ μας γίνεται τεράστιο ἐμπόδιο στήν ἐκπλήρωσι τῆς ἀποστολῆς μας. Δὲν μποροῦμε νά ζητοῦμε ἀπό τούς ἄλλους ὅ,τι δὲν ἔχομε ἐμεῖς. Γιὰ νά φέρωμε τούς ἄλλους κοντὰ στοῦ Χριστοῦ, πρέπει πρῶτα ἐμεῖς νά εἶμαστε κοντὰ Του. Γιὰ νά ὀδηγήσωμε στή λύτρωσι, πρέπει νά εἶμαστε λυτρωμένοι. Σὲ μᾶς ἀπευθύνονται τὰ πύρινα λόγια τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζινοῦ: «Σοφισθῆναι καὶ οὕτω σοφίσαι· γενέσθαι φῶς καὶ φωτίσαι· ἐγγίσαι Θεὸν καὶ προσαγαγεῖν ἄλλους· ... καθαρθῆναι δεῖ πρῶτον καὶ εἶτα καθάρα»³.

δ) Ἰδιαίτερα πρέπει νά προσέξωμε τὴ στάσι καὶ τὴ συμπεριφορά μας μέσα στὸν ἱερό Ναό. Ὁ Ναός εἶναι τὸ κέντρο τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς ἐνορίας. Ἐκεῖ ὁ ἐφημέριος εἶναι ὁ μν-

3. Ἀπολογητικός Οα' Migne 35,480.

σταγωγός πού μεταδίδει τὴ λυτρωτικὴ Χάρι τοῦ Θεοῦ στοὺς πιστοὺς, τοὺς ἀγιάζει καὶ τοὺς ὀδηγεῖ στὴ θέωσι. Κάθε φορὰ πού στέκεται μπροστὰ στὸ φρικτὸ Θυσιαστήριο ὀφείλει νὰ ἔξη συναίσθησι τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἀποστολῆς. Ἀνατριχιάζει κανεὶς ὅταν σκέπτεται ὅτι τὰ χωματένια χέρια μας διάλεξε ὁ Θεός, γιὰ νὰ ἐμπιστευθῆ σ' αὐτὰ τὶς δωρεές τῆς Χάριτός Του. Μὲ τέτοια τιμὴ δὲν τιμήθηκαν οὔτε οἱ ἅγιοι Ἀγγελοι. Τούτῃ ὁμοῦ ἢ ἀπερίοριστα μεγάλη τιμὴ εἶναι μαζί καὶ εὐθύνη γιὰ τοὺς «οἰκονόμους» τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ.

Ἀπὸ τὴ στάσι καὶ τὴ συμπεριφορὰ τὴ δική μας μέσα στὸ Ναὸ θὰ ἐμπνευσθῆ τὸ ἐκκλησίασμα, γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἀληθινὰ μὲ τὸ Θεὸ καὶ νὰ ἐνωθῆ μαζί Του. Ἀκόμα καὶ ἡ μικρότερη Ἀκολουθία πρέπει νὰ τελῆται ἀπὸ μᾶς μὲ εὐλάβεια καὶ φόβο Θεοῦ. Χωρὶς βιασύνη. Χωρὶς ἄσκοπες κινήσεις καὶ περιττὲς συζητήσεις. Ἡ σεμνότης, ἡ ἱεροπρέπεια, ἡ πραότης, ἡ κατανυξις, εἶναι ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ ἓνα καλὸ λειτουργιὸ τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου. Ἡ δική μας μεταρσίωσις στὴ διάρκεια τῶν ἱερῶν Τελετῶν καὶ Μυστηρίων θὰ κάμῃ ὥστε νὰ μεταρσιώνωνται καὶ ὅσοι συμπροσεύχονται μαζί μας. Ἔτσι ἡ κοινὴ λατρεία καὶ ἡ συμμετοχὴ στὰ ἱερά Μυστήρια δὲν θὰ εἶναι μιὰ τυπικὴ καὶ συχνὰ ἀνιαρὴ στήν ἐφαρμογὴ τῆς ὑποχρέωσις γιὰ τοὺς Χριστιανούς μας, ἀλλὰ ξεκούρασις καὶ ἀνάσα τῆς ψυχῆς. Τότε ὁ Ναὸς μας θὰ εἶναι πάντα γεμάτος ἀπὸ πιστοὺς. Καὶ πρέπει νὰ ξέρωμε ὅτι εἶναι πάρα πολὺ δύσκολο νὰ παρασύρουν στήν πλάνη οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, καὶ γενικώτερα οἱ αἰρετικοί, τὸν ὀρθόδοξο Χριστιανὸ πού ζῆ κοντὰ στὸ ἱερὸ Θυσιαστήριο.

ε) Ὅχι μόνο μέσα στὸν ἱερὸ Ναὸ ἀλλὰ καὶ ἔξω ἀπ' αὐτὸν ἡ ζωὴ τοῦ κληρικοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μιὰ ἱεραργία. Θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι προέκτασις τῆς λατρείας πού προσφέρει στὸ ἱερὸ Θυσιαστήριο. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ ὅτι ἀκόμα καὶ στίς μικρότερες λεπτομέρειες τῆς καθημερινῆς ζωῆς οἱ Χριστιανοὶ βλέπουν τὸν ἱερέα τους ὡς «τύπον» καὶ εἰς «τόπον» Χριστοῦ. Τὸν θέλουν προσηγῆ, μειλίχιο, καταδεκτικὸ, ἐξυπηρετικὸ, γεμάτο καλωσύνη καὶ ὑπομονή, πιστὸ ἀντίγραφο Ἐκείνου πού δὲν

ἦλθε «διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. κ' 28). Τὸν θέλουν ἀκόμα τίμιο, εἰλικρινῆ, ἀγνό, μακρόθυμο, μὲ πνεῦμα ταπεινώσεως καὶ ἐπεικειάς. Ἰδιαίτερα τὸν θέλουν ἀνιδιοτελῆ καὶ ἀφιλοχρήματο. Τὸ σημεῖο τοῦτο εἶναι πολὺ λεπτό καὶ πρέπει νὰ τὸ προσέξωμε.

Κανεὶς δὲν ἀρνεῖται ὅτι καὶ ὁ ἱερεὺς ἔχει τὶς ὑλικὰς ἀνάγκες του, ὅπως ὅλοι. Εἶναι οἰκογενειάρχης. Ἔχει ὑποχρεώσεις ἀπέναντι στὰ παιδιά του, στοὺς γονεῖς του, στὶς ἀπροστάτευτες ἀδελφές του. Ὁ μισθὸς του εἶναι πενιχρός. Μὲ δυσκολία τὰ φέρνει βόλτα. Ἀπὸ τὰ «τυχερά» περιμένει νὰ συμπληρώσῃ τὸ οἰκογενειακό του «ἰσοζύγιο», πού εἶναι πάντα ἐλλειμματικό. Ὁμως, ὅσες κι' ἂν εἶναι οἱ ἀνάγκες καὶ οἱ ἐλλείψεις του, δὲν πρέπει νὰ προδώσῃ τὴν ἀποστολή του. Γιατὶ πραγματικὰ προδίδει τὴν ἀποστολή του καὶ βαδίζει στὰ ἴχνη τοῦ Ἰούδα ὁ κληρικός, ὅταν διαπληκτίζεται μὲ τοὺς ἐνορίτες του καὶ φιλονικῆ μὲ τοὺς συνεφημερίους του γιὰ τὰ «τυχερά». Ὅταν παζαρεύῃ γι' αὐτὰ. Ὅταν δυσανασχετῆ, γιατί τοῦ ἔδωσαν λίγα σὲ κάποια ἱεροπραξία. Ὅταν ἐξυπηρετῆ πρόθυμα ἐκείνους πού τὸν ἀμείβουν ἱκανοποιητικὰ καὶ δείχνῃ ἀπροθυμία νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς ἄλλους. Μιὰ τέτοια ἀπαράδεκτη καὶ βλάβσημη συμπεριφορὰ ὄχι μόνο σκανδαλίζει τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ δίνει ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα σὲ ὅσους κακολογοῦν τὸν Κληρὸ καὶ τὸν πολεμοῦν. Ὁ καλὸς κληρικός ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ «τυχερά». Πιστεύει ἀκράδαντα ὅτι ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, πού τρέφει ἀκόμα καὶ τὰ πουλιὰ καὶ ντύνει μὲ βασιλικὴ μεγαλοπρέπεια τὰ ταπεινὰ ἀγριολούλουδα, δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ. Καὶ συμβαίνει πάντα τοῦτο τὸ ἀξιοθαύμαστο: Ὅσο λιγώτερα ζητᾷ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς τόσο περισσότερα ἐκείνοι τοῦ δίνουν. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἐκεῖνος πού ἀγαπᾷ τὸ χρῆμα δὲν μπορεῖ νὰ ἀγαπήσῃ ἀληθινὰ τὸ Θεό. Σὲ μᾶς τοὺς κληρικοὺς κυρίως ἀπευθύνονται τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ: «Ὁ ὕδεις δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀ-

γαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ (Ματθ. στ' 24).

στ) Μιλώντας γιὰ τὴ σημασία ποὺ ἔχει ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τοῦ κληρικοῦ στὴν ἐπιτυχία τῆς ἱεραποστολικῆς του προσπάθειας πρέπει νὰ προσθέσωμε λίγα λόγια καὶ γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ του ζωὴ. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ κληρικοῦ ὡς οἰκογενειάρχου, καθὼς καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του, ἔχουν μεγάλο ἀντίκτυπο στὴν ἐνορία. Ὅταν βασιλεὺς ἡ ἀγάπη, ἡ ἀλληλοκατανόησις, ὁ ἀλληλοσεβασμὸς, μέσα στὴν οἰκογένεια τοῦ ἱερέως, τότε ὄχι μόνο γίνεται ὑπόδειγμα γιὰ τὶς ἄλλες οἰκογένειες τῆς ἐνορίας, ἀλλὰ καὶ δίνει στὸν ἐφημέριο τὸ ἀπαραίτητο κύρος καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ ἔλθῃ σύμβουλος στὰ προβλήματα καὶ ἀρωγὸς στοὺς κλονισμοὺς ποὺ συχνὰ παρουσιάζονται σ' αὐτές. Ἀντίθετα, ὅταν λείπῃ ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ εἰρήνη ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἱερέως, πῶς θὰ τολμήσῃ νὰ συμβουλευθῇ τοὺς συζύγους τῆς ἐνορίας του ποὺ διαπληκτίζονται, πῶς θὰ τοὺς σταματήσῃ ἀπὸ τὸ διαζύγιο, πῶς θὰ στηρίξῃ τὰ σπίτια ποὺ κινδυνεύουν νὰ γκρεμισθοῦν;

Ἡ εὐσέβεια, ὕστερα, καὶ ἡ ἀρετὴ, ὄχι μόνο ἡ δική του, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεσβυτέρας καὶ τῶν παιδιῶν του, θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ σταθῇ στὸ ὕψος τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του. Πῶς, ἀλήθεια, θὰ μπορέσῃ νὰ συμβουλευθῇ τοὺς ἐνορίτες του νὰ ἐκκλησιάζονται, νὰ ζοῦν μυστηριακὴ ζωὴ, καὶ ἀκόμα, νὰ εἶναι ἐντιμοὶ στὶς συναλλαγές τους, ἀξιοπρεπεῖς, φιλεύσπλαγχοι, ἐλεήμονες, ὅταν οἱ δικοὶ του ἄνθρωποι δὲν πατοῦν ποτὲ στὴν ἐκκλησία καὶ δὲν ἔχουν τὶς ἀρετὲς ποὺ ζητᾶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Ὅφείλει, λοιπόν, νὰ διαπαιδαγωγῆσῃ σωστὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὶς χριστιανικὲς ἀρχές τὰ παιδιά του καὶ νὰ συμβουλευθῇ μὲ ἀγάπη τὴν πρεσβυτέρα του, ὥστε ἡ οἰκογένειά του νὰ εἶναι μιὰ «κατ' οἶκον Ἐκκλησία», πραγματικὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἀδιαφορήσῃ γι' αὐτό, ὅσος καὶ ἂν εἶναι ὁ ζῆλος του, ὅση καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀγιότητα καὶ ἡ εὐσέβεια τῆς προσωπικῆς του ζωῆς, ἡ διακονία του δὲν θὰ εἶναι εὐάρεστη στὸ Θεό, ὅπως ἀκριβῶς ἡ διακονία

τοῦ Ἀρχιερέως Ἡλί, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Α' Βασιλειῶν Κεφ. Α' ἕως Δ') καὶ ὅλος ὁ ἱεραποστολικὸς μόχθος του θὰ πέφτη στὸ κενό.

ζ) Πρὶν κλείσωμε τὸ Κεφάλαιο τοῦτο πρέπει νὰ κάμωμε μιὰ συμπλήρωσι, γιατί, μὲ ὅσα εἶπαμε ὡς τώρα, πολλοὶ ἴσως σκεφθοῦν ὅτι ζητοῦμε πράγματα ἀκατόρθωτα ἀπὸ τοὺς ποιμένες. Τοὺς θέλετε, θὰ μᾶς ποῦν, ἀγίους μέσα σ' ἓνα κόσμον γεμάτον λάσπες καὶ μικρότητες καὶ ξεχνᾶτε ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔχουν σάρκα.

Πραγματικά. Ὁ κληρικὸς δὲν εἶναι ἄγγελος, οὔτε ὑπεράνθρωπος. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, μὲ ἀδυναμίες καὶ ἀτέλειες. Εἶναι μίγμα λάσπης καὶ πνοῆς Θεοῦ. Κράμα οὐρανίου καὶ γηίνου. Σὰν ἄνθρωπος κλείνει μέσα του τὴν ῥοπήν πρὸς τὸ κακό. Ἔχει τὰ ἐλαττώματά του καὶ τὰ πάθη του. Αὐτὸ, ἀλλοίμονο, δὲν τὸ ξεχνοῦμε. Ὅμως πρέπει νὰ τὰ τιθασσεύη. Ἅγιος σημαίνει ἀγωνιστής. Ὅχι ἀναμάρτητος. Ἀναμάρτητος εἶναι μόνο ὁ Θεός. Οἱ ἥρωες τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦταν ἀναμάρτητοι. Ἦταν ἀγωνισταί. «Τίς καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ρύπου;» Ἐρωτᾷ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Καὶ ἀπαντᾷ: «Ἄλλ' οὐδεὶς, ἐὰν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἰωβ 14). Σ' αὐτὸ τὸν ἀγώνα τους, τὸ σκληρό, τὸν ἀδυσώπητο, οἱ ποιμένες ἔχουν μαζί τους τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ ποὺ «τὰ ἀσθενῆ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦ». Πρέπει, λοιπόν, νὰ τὸν ἀναλάβουν μὲ πίστι καὶ αἰσιοδοξία, ξέροντας ὅτι ἐκεῖ ποὺ σταματᾷ ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Βῆμα-βῆμα θὰ βαδίσωμε τὸν ἀνήφορον τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ὀδηγώντας σ' αὐτὴ καὶ τοὺς Χριστιανούς μας.

η) Τέλος, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ μιὰ γενικώτερη παρατήρησις, ποὺ ἔχει σχέσι μὲ τὴ συμπεριφορὰ ὄχι πιά μεμονωμένα τῶν κληρικῶν ὡς ποιμένων, ἀλλὰ τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ὁμάδων, ποὺ ἐμφανίζονται σὰν ἐξαγγελεῖς τῆς Χριστιανικῆς Ἀληθείας καὶ «κὴνσορες» τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν ἐποχὴ μας καὶ στὸν τόπον μας. Εἶναι ἀνάγκη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία νὰ λάβῃ τὰ

κατάλληλα μέτρα καὶ νὰ ὀργανώσῃ ἐσωτερικὰ τὴν Ἐκκλησία κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε ἀπὸ τῆ μιᾶ νὰ πάψουν οἱ ὀμάδες αὐτὲς καὶ οἱ παρατάξεις νὰ μονοπωλοῦν τὴν Ὁρθοδοξία καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ σταματήσουν τὶς μεταξύ τους θλιβερὲς συγκρούσεις καὶ διενέξεις. Εἶναι κοινὸ μυστικὸ ὅτι ὁ ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσα στὶς διάφορες παρεκκλησιαστικὲς ὀργανώσεις δημιουργεῖ ἀξιοθρήνητες καταστάσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ἐκτοξεύεται πολλὴ λάσπη καὶ τοῦτο γίνεται ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεως εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας. Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτό, ὀρισμένες ἀπὸ τὶς ὀργανώσεις αὐτὲς προσφέρουν μεγάλες ὑπηρεσίες στοὺς ἐχθροὺς τῆς Πίστεως, ὅταν γιὰ φτηνὴν δημαγωγίαν καὶ προσέλκυσι ὀπαδῶν ἐπικρίνουν, μὲ τρόπο συχνὰ ἀνεπίτρεπτο, τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ προσπαθοῦν νὰ κλονίσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ στοὺς ποιμένες του, μὲ συκοφαντικὰς διαδόσεις καὶ σκανδαλοθηρίας. Εἶναι καιρὸς, ὅχι μόνον ἡ ὑπεύθυνα ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπίσημο κράτος, νὰ ἐνεργήσουν δραστικὰ, ὥστε νὰ σταματήσῃ τὸ κακόν. Σὲ τελευταία ἀνάλυσιν, ὅλες αὐτὲς οἱ θρησκευτικὲς παρατάξεις, στὸ ὄνομα, ἀλλοίμονο, τῆς Ὁρθοδοξίας, δὲν κάνουν τίποτα ἄλλο, παρὰ νὰ ἐφαρμόζουν τὴν ἴδιαν τακτικὴν μὲ τοὺς αἵρετικοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς πράκτορας τοῦ ψεύδους, ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ διαλύσουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος. Τὴν τακτικὴν ποὺ ἀποκαλύπτει ὁ λόγος τῆς Γραφῆς: «Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς» (Ματθ. κστ' 31).

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΜΠΕΖΕΝΙΤΗΣ

Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Ἡ ἐποχή μας, πού πορεύεται ἀνάμεσα στίς Συμπληγάδες τῆς καταλύσεως κάθε αὐθεντίας καί τῆς κοινορτοποιήσεως τῶν ἀξιῶν, μέ κάποια δυσφορία ἀκούει νά γίνεται λόγος γιά Πατέρες καί Πατερική Παράδοσι. Βέβαια σέ τοῦτο δέν εἶναι λίγο υπεύθυνη καί ἡ ἑτερόδοξη Θεολογία μέ τήν γνωστή θεωρία τῆς Παραδοσιαρχίας (Traditionalismus), πού κατὰ κόρο ἐχρησιμοποίησε στό παρελθόν, γιά νά χαρακτηρίσῃ ἀρνητικά τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία καί τήν Θεολογία της. Καί ὅμως ἡ Ὁρθόδοξια ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν Πατέρων, διότι κατὰ τόν π. Γ. Φλωρόφσκυ «δέν εἶναι δυνατόν νά παραμείνῃ ἡ Ἐκκλησία ἀποστολική, ἂν δέν ἐξακολουθήσῃ νά εἶναι καθολική, δηλ. πατερική». Οἱ Πατέρες εἶναι οἱ αὐθεντικοί φορεῖς καί φύλακες (τηρηταί) τοῦ μηνύματος τῆς θείας ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, ἀλλά καί οἱ ἐκφραστῆς του λόγῳ καί ἔργῳ μέσα στόν κόσμο. Ἡ σημασία τους γιά τήν Ἐκκλησία δέν ὑπολογίζεται μέ βάσι τῆ σοφία τους. Δέν κρίνονται σάν μεγαλοφυεῖς. Γιατί μεγαλοφυεῖς γνωρίζει ὁ κόσμος πολλές. Στήν κρίσι γι' αὐτούς θαρῦνει ἡ μετοχή τους στό γεγονός τῆς σωτηρίας. "Ἐξῆσαν τόν Χριστό. «Ὁπως ἔζησε τόν Χριστό ἕνας Χρυσόστομος, ἕνας Βασίλειος, ἕνας Γρηγόριος καί ἕνας Ἀθανάσιος, δέν τό ὀρίσκομε σήμερα», παρατηρεῖ ὁ Καθηγ. Π. Τρεμπέλας. Οἱ ἅγιοι Πατέρες εἶναι τό ζωντανό Εὐαγγέλιο μέσα στόν κόσμο, οἱ μάρτυρες τῆς ἀληθείας. Λόγῳ τῆς γνησιότητος τῆς πίστεώς των δέχονται σέ ἐξαιρετικό βαθμό τῆ θεία χάρι, ὄχι μόνο ν' ἀφομοιώνουν καί νά βιοῦν, ἀλλά καί νά ἐκφράζουν αὐθεντικά τήν καθολική συνείδησι τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. "Ὅταν μιλοῦν, διατυπώνουν τήν ἐκκλησιαστική συνείδησι· ὅταν ζοῦν καί παλεύουν, πραγματώνουν τῆ θεία ἀποκάλυψι· ὅταν μαρτυροῦν μέσα στήν κοινωνία, θεβαιώνουν πῶς τό Εὐαγγέλιον ἐδόθη γιά τήν ἀνακαίνισι τοῦ κόσμου καί ὄχι γιά νά ἄδεται στίς Ἐκκλησίες ἢ νά ἀναλύεται στά σπουδαστήρια. Οἱ Πατέρες ἐξασφαλίζουν τήν ἀδιάκοπη συνέχεια τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως στήν Ἐκκλησία. "Ὅπου πατερικό φρόνημα ἐκεῖ καί γνησιότητα χριστιανικῆς ζωῆς. Γιατί οἱ Πατέρες δέχθησαν τόν Χριστό στήν καθολική πληρότητά Του. Σάν Ἀρχιερέα, πού ἀγιάζει. Σάν Προφήτη - Διδάσκαλο, πού φωτίζει, ἐμπνέει καί καθοδηγεῖ. Καί σάν Βασιλέα, πού (πρέπει νά) εἶναι Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς. Δέν ὑπάρχει γι' αὐτό περιοχὴ τῆς ἀνθρώπινης

ζωής, πού νά μένη ξένη ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν Πατέρων, καί πού νά μὴ μποροῦν νά γίνουν διδάσκαλοι καί φωτισταί μας. Δὲν θὰ εἶναι δὲ ὑπερβολή, ἂν ἐπαναλάβουμε, πὼς «ὁ ἀγώνας κάθε πιστοῦ στήν Ἐκκλησία πρέπει νά νοῆται σὲ τελευταία ἀνάλυσι σὰν ἀγώνας, γιὰ νά ἀποκτήσῃ τὸν νοῦ ἢ τὸ φρόνημα τῶν Πατέρων» (Ντέ Λυμπάκ).

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Πατέρες ὄλων τῶν αἰώνων εἶναι ἀναμφισβήτητα ὁ ἱ. Χρυσόστομος. Στὴν ἀτεγκτη μνήμη τῆς ἱστορίας ἔχει μείνει σὰν «ὁ γίγας μὲ τὴν πύρινη ψυχὴ καὶ τὰ φλογερά χεῖλη, ὁ ἔνδοξος ρήτορας τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδυσώπητος στηλιτευτὴς τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ ὁ προστάτης τῶν ταπεινῶν καὶ ἀδικουμένων» (John Henry Newman). Τῇ θέσει του στήν καρδιά τῆς ἀνθρωπότητος καὶ περισσότερο στὴ συνείδησι τῆς Ἐκκλησίας, δείχνει ἡ καταπληκτικὴ διάδοσις τῶν ἔργων του σὲ πλῆθος χειρόγραφα, ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν σχετικῶν μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴν δρᾶσι του μελετῶν. Ἡδὴ ἐν ζωῇ ὠνομάσθη «οἰκουμενικὸς διδάσκαλος». Τὸν χαρακτήρισαν ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἀνθρώπους τοῦ κόσμου (Δ. Μπαλᾶνος). Εἶναι ὁ μόνος, γιὰ τὸν ὁποῖον ἀνεπιφύλακτα μπορεῖ νά λεχθῆ, πὼς ὅσα κι ἂν πῆ κανεῖς πρὸς ἔπαινό του, δὲν κινδυνεύουν νά θεωρηθοῦν σὰν ὑπερβολή! Ἐλάχιστοι φάνηκαν τόσο θαθεῖα συνεπεῖς, ὅπως αὐτός, στήν πίστι καὶ στήν ἀποστολή τους. Γι' αὐτὸ καὶ λίγοι ἐμισήθησαν καὶ ἐδιώχθησαν ὅσον αὐτὸς ἀπὸ τίς δαιμονικὲς δυνάμεις τοῦ κόσμου. Ὅσον μεγάλη ὑπῆρξε ἡ ἀγάπη τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τόσο μεγάλο ἦταν καὶ τὸ ἀπέναντί του μῖσος τῶν ἐχμεταλλευτῶν καὶ καταπιεστῶν τοῦ ἀνθρώπου!

Τὸν Χρυσόστομο συνήθιζαν νά τὸν θαυμάζουν σὰν ρήτορα. Στὸν χῶρο τῆς Ὀμιλητικῆς περιώριζαν πολλοὶ τὴν μεγάλην προσφορά του. Μὲ τίς ἀναρίθμητες ὁμῶς νεώτερες ἔρευνες γύρω στήν προσωπικότητά του ἡ ἀποφίς αὐτῆ εἶναι πιὰ ξεπερασμένη. Ὁ Χρυσόστομος εἶναι μιὰ ὠλοκληρωμένη μορφή, πού δὲν ἀπομονώνεται σὲ μιὰ περιοχὴ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀπλώνεται σὲ κάθε διάστασί της. Ἐμεῖς ἐδῶ θὰ τὸν δοῦμε βασικά σὰν ἄνθρωπο δράσεως καὶ συνεπείας. Σὰν μεταστοιχειωτὴ τοῦ ἔνθεου λόγου του σὲ θεᾶρεστο ἔργο. Δὲν θὰ τὸν προσεγγίσουμε ὁμῶς διανοητικά. Θὰ προσπαθήσουμε νά τὸν ζήσουμε ὑπαρξιακά. Σὰν ζωὴ θὰ τὸν δοῦμε. Σὰν ὀριακὴ προφητικὴ μαρτυρία. Σὰν δυναμικὴ χριστιανικὴ παρουσία μέσα στήν ἱστορία. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ δώσουμε μεγαλύτερη σημασία στὰ γεγονότα παρὰ στίς θεωρίες. Θὰ ἀναλύσουμε τὰ γεγονότα, γιὰ νά διαπιστώσουμε τὰ κίνητρα. Σκοπὸς μας εἶναι θέ-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Τ. Α. Κ. Ε.)

Ἀριθμ. } Πρωτ. 1
          } Ἐγκ. 1

Ἀθῆναι τῆ 11-12-1976

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ

Πρὸς τὰς Ἱερὰς Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ Μητροπόλεις
ΚΟΙΝ. Ἄπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

ΘΕΜΑ: Ὑποχρεώσεις τῶν ἀρμοδίων μετὴν παροχῆν ὑγειονομικῆς περιθάλψεως ὀργάνων καὶ τῶν ἀσφαλισμένων, διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ τῆς ὑγείων. περιθάλψεως, ὁ ὁποῖος εἶναι κτηθὲν ἀγαθὸν δι' ὅλους, δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τοῦ ΤΑΚΕ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς καταβολῆς προσπαθειῶν, τόσον ἐκ μέρους τῶν κατὰ τόπους ἐπιφορτισμένων μετὸ ἀντικείμενον ὄργανον, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν ἰδίων ἀσφαλισμένων.

Εἰς τὴν προσπάθειάν μας διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ, καὶ πρὸς ἄρσιν ταλαιπωριῶν, προέβημεν ἐπανειλημμένως εἰς ἔκδοσιν ἐγκυκλίων ὁδηγιῶν.

θαια, τὴν ὥρα αὐτή, νὰ λάβουμε μόνον μιὰ γεῦσι τοῦ ἰ. Χρυσοστόμου, σὺν πρωτοπόρου καὶ πρωταγωνιστοῦ τοῦ χριστιανικοῦ κοινωνικοῦ ἀγῶνος, καὶ νὰ ἀναζητήσουμε στὴ διδασκαλία του, ἀλλὰ πρὸ πάντων στὴ δράσι καὶ στοὺς ἀγῶνες του, ἓνα μήνυμα καὶ γιὰ τὸν δικό μας ἀγῶνα.

(Συνεχίζεται)

Πρωτ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Παρά ταῦτα ὅμως ἡ ὑπηρεσία μας διαπιστώνει παραλείψεις καὶ παραβιάσεις τῶν σχετικῶν διατάξεων, αἱ ὁποῖαι προσξενοῦν σωρεῖαν προβλημάτων, ὡς εἶναι ἡ πλημμυρῆς ἐνημέρωσις τῶν ἀτομικῶν μερίδων, ἡ ἀδυναμία παρακολουθήσεως τῶν αἰτίων αὐξήσεως τῶν δαπανῶν καὶ τὸ σπουδαιότερον ἡ ἐπιδάρυσις τοῦ Ταμείου ἐκ τῆς τυχόν χρήσεως τῶν βιβλιαρίων νοσηλείας ἐκ μέρους ἀτόμων, μὴ δικαιουμένων ὑγειονομικῆς περιθάλψεως.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω καὶ πρὸς καλυτέραν λειτουργίαν τοῦ θεσμοῦ ὑπογραμμίζομεν τὰ ἑξῆς:

1. Τὴν ὑποχρέωσιν τῆς κατ' ἔτος (Ἰανουάριον) θεωρήσεως ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν βιβλ. νοσηλείας. Πρὸς τοῦτο ὁ ἀμέσως ἀσφαλισμένος ἢ ὁ συνταξιούχος πρέπει νὰ ὑποβάλλῃ δὴλωσιν ἐπὶ σφραγιστοῦ χάρτου (Ν.Δ. 105/69), διὰ τῆς ὁποίας νὰ δηλοῦνται: α) αἱ ἐπελθοῦσαι εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του μεταβολαὶ (ἐνηλικίωσις, γάμος, θάνατος κλπ.), β) ἐὰν τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τυγχάνουν ἢ ὄχι ἀσφαλισμένα δι' ὑγιον. περίθαλψιν εἰς ἕτερον ἀσφαλιστικὸν ὄργανισμὸν ἢ Ταμεῖον (ΙΚΑ, ΤΕΒΕ κλπ.), καὶ τοῦτο διότι ὑπαρξίς, ὡς γνωστὸν, ἐτέρας ἀσφαλίσεως ἀφαιρεῖ τὸ δικαίωμα ὑγιον. περιθάλψεως εἰς θάρος τοῦ ΤΑΚΕ, γ) τὸ ἀμετάβλητον τῶν μηνιαίων προσόδων τῶν μελῶν τῆς πατρικῆς οἰκογενείας, ἧτοι γονέων καὶ ἀγάμων θηλέων ἀδελφῶν. Ὡς γνωστὸν ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω μελῶν δικαιούται πλήρους περιθάλψεως, ἐφ' ὅσον αἱ μηνιαῖαι πρόσοδοι τοῦ δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 1.000 δρχ. Πέραν τοῦ ποσοῦ τούτου καὶ μέχρι 2.000 δρχ. δικαιούνται μόνον νοσοκομειακῆς περιθάλψεως (ὄχι συνταγολόγιον). Ἡ ὑπερβάσις καὶ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ ἀφαιρεῖ κάθε δικαίωμα περιθάλψεως εἰς θάρος τοῦ ΤΑΚΕ καὶ δ) ἐὰν ἄρρενες ἀδελφοὶ τοῦ προστάτου ἀνέλαβον ἐν τῇ μεταξὺ δημοσίαν ἢ ἰδιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Τοῦτο ἔχει σημασίαν διὰ τὸν ἐκ νέου καθορισμὸν τῶν ποσοστῶν συμμετοχῆς τῶν μελῶν τῆς πατρικῆς οἰκογενείας (γονέων καὶ ἀγάμων ἀδελφῶν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐκτὸς τῆς θεωρήσεως τῶν βιβλια-

ρίων παρά τῆς Ἰ. Μητροπόλεως, ἐπιβάλλεται ὁ ἔλεγχος ἢ καὶ ἡ τροποποιήσις τῶν ποσοστῶν συμμετοχῆς ἐκ μέρους τοῦ Κέντρου Κοιν. Πολιτικῆς.

2. Ὅτι οἱ φοιτηταὶ ἀνωτέρων ἢ ἀνωτάτων Σχολῶν δικαιοῦνται μόνον νοσοκομειακῆς περιθάλψεως (θέσις Β β), ἐφ' ὅσον δὲν ἀπολαμβάνουν τοιαύτης παρά τῆς οἰκείας Σχολῆς, καὶ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ 25 ἔτους τῆς ἡλικίας των. Ἡ ἐκδοσις λοιπὸν μόνον βιβλιαρίου νοσηλείας, οὐχὶ δὲ καὶ συνταγολογίου, ἐνεργεῖται κατόπιν ὑποβολῆς ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφερομένου θεδαιώσεως τῆς Σχολῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται: α) τὸ ἔτος τῆς πρώτης ἐγγραφῆς, β) τὰ ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Σχολῆς ἔτη φοιτήσεως καὶ γ) ὅτι δὲν δικαιοῦται νοσοκομειακῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῆς Σχολῆς.

Διὰ τὴν κατ' ἔτος θεώρησιν τῶν βιβλιαρίων τῶν ἀνωτέρω ἀπαιτεῖται ἡ ὑποβολὴ θεδαιώσεως τῆς οἰκείας Σχολῆς περὶ ἀναεώσεως τῆς ἐγγραφῆς.

3. Τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ προστάτου (ἀσφαλισμένου ἢ συνταξιούχου), ὅπως καταθέσῃ ἀμέσως εἰς τὴν Ἰ. Μητρόπολιν πρὸς ἀκύρωσιν τὰ βιβλιάρια νοσηλείας τῶν ἀρρένων τέκνων ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 18 ἔτους (ἐξαιρέσει τῶν φοιτῶντων εἰς ἀνωτέρας ἢ ἀνωτάτας Σχολὰς καὶ ὑπὸ τὰς προαναφερθείσας προϋποθέσεις), τῶν θηλέων καὶ τῶν ἀγάμων θηλέων ἀδελφῶν μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου των, τῶν ἀποδιούντων καὶ γενικῶς τῶν μὴ δικαιουμένων νοσηλείας.

4. Τὴν γνωστοποίησιν, ἐπὶ δεπτίσεως τέκνου, εἰς τὴν Ἰ. Μητρόπολιν καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ TAKE, τοῦ ὀνόματος τοῦ βαπτισθέντος, διὰ τὴν ἀναγραφὴν του ἐπὶ τοῦ βιβλιαρίου νοσηλείας.

5. Τὴν ὑποχρέωσιν τῶν ἀποχωρούντων τῆς ὑπηρεσίας ἢ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας θανόντων ἀσφαλισμένων, ὅπως ὑποβάλουν

ὄλα τὰ βιβλιάρια νοσηλείας εἰς τὴν οἰκίαν Ἰ. Μητρόπολιν, ἢ ὁποία ἐν συνεχείᾳ διαδιβάξει αὐτὰ εἰς TAKE πρὸς τετράμηνον παράτασιν, ἐφ' ὅσον τὰ πρόσωπα αὐτὰ πρόκειται νὰ δικαιωθοῦν συντάξεως. Μετὰ τὴν συνταξιοδότησιν τὰ ἀνωτέρω βιβλιάρια ἀκυροῦνται καὶ ἀντικαθίστανται, παρὰ τῆς Ἰ. Μητροπόλεως, δι' ὀριστικῶν βιβλιαρίων νοσηλείας συνταξιούχου. Πρὸς τοῦτο πρέπει προηγουμένως ὁ συνταξιούχος νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ νέον δελτίον ἀστυν. ταυτότητος, ἀναγράφοντος τὴν ιδιότητα τοῦ συνταξιούχου TAKE.

6. Ὅτι ἐπὶ ἀλλαγῆς τοῦ δελτίου ἀστυν. ταυτότητος τοῦ προστάτου λόγῳ ἀπωλείας, μεταβολῆς ιδιότητος κλπ., πρέπει νὰ προσκομίσῃ ὁ ἴδιος ὄλα τὰ βιβλιάρια τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του εἰς τὸ οἰκείον Κέντρον Κοιν. Πολιτικῆς διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ ἀριθμοῦ Μητρώου τοῦ βιβλιαρίου.

7. Ὅτι ἐπὶ ἀπωλείας βιβλιαρίου νοσηλείας ἢ ἐκδόσις νέου τοιοῦτου δὲν ἐπιτρέπεται ἐν τὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀλλὰ μετὰ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου. Κατὰ τὸ μεσολαθοῦν διάστημα, ἀπὸ τῆς ἀπωλείας μέχρι τῆς ἐκδόσεως νέου βιβλιαρίου, ἢ μὲν ἐξωνοσοκομειακῆ περιθάλψις θὰ παρέχεται κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα (ἤτοι καταβολὴ τῶν δαπανῶν ὑπὸ τοῦ ἐνδιαφερομένου καὶ ὑποβολὴ τῶν δικαιολογητικῶν πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ προβλεπομένου ποσοῦ), ἢ δὲ νοσοκομειακῆ κατὰ τὴν ἰσχύουσαν διαδικασίαν, καὶ ἐπὶ προσκομίσῃ εἰς τὸ οἰκείον Κέντρον Κοιν. Πολιτικῆς θεβαιώσεως, ὅτι ὁ ἐνδιαφερόμενος τυγχάνει ἐν ὑπηρεσίᾳ ἢ συνταξιούχος ἢ εἶναι προστατευόμενον μέλος ἀσφαλισμένου εἰς TAKE καὶ ὅτι δικαιοῦται νοσοκομειακῆς περιθάλψεως.

8. Ὅτι αἱ διαζευγμένοι θυγατέρες, δικαιοῦνται ὑγειονομικῆς περιθάλψεως εἰς τὸ TAKE, μόνον ἐφ' ὅσον λαμβάνουν ἐξ αὐτοῦ σύνταξιν λόγῳ θανάτου τοῦ ἀσφαλισμένου ἢ συνταξιούχου πατρός των.

Ἐπὶ τούτοις παρακαλοῦμεν καὶ πάλιν, ὅπως μᾶς γνωρίζητε διὰ τοῦ Δελτίου Μεταβολῶν κάθε μῆνα τὰς σχετικὰς μὲ τὴν ὑγειον.

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ*

ΦΙΛΟΙ ΠΟΙΜΕΝΕΣ (1748 - 1833)

Ἔγραφε:

«Ἡ Εὐαγγελικὴ ἠθικὴ εἶναι ἡ μόνη ἱκανὴ νὰ φυλάξῃ τὴν μὲ τόσα αἵματα ἀποκτηθεῖσαν ἐλευθερίαν. Διότι τῆς σωματικῆς ἐλευθερίας ἡ ἀπόκτησις δὲν εἶναι μεγάλο κατόρθωμα, καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα ἐλευθερώνονται πολλάκις μὲ τὰ φυσικὰ τῶν ὄπλα ἀπὸ τὸν κυνηγὸν καὶ τὸν βασανιστὴν τῶν ἄνθρωπον».

Μετὰ τὴν φοίτησί του στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης, ὁ Κοραΐς ἀναζητᾷ περισσότερες καὶ συστηματικώτερες γνώσεις. Διευρύνονται τὰ ἐνδιαφέροντά του καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνοιχθῆ στὸ πνευματικὸ πέλαγος τῆς Δύσεως. Ἔτσι, στὰ 1771 βρίσκεται στὴν Ὀλλανδία. Ἐκεῖ, μένει 6 ὁλόκληρα χρόνια μαθαίνοντας ξένες γλῶσσες καὶ ἐμβαθύνοντας στὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς.

Περισσότερο ὅμως, ἡ παραμονὴ του στὸ Ἄμστερνταμ τῆς Ὀλλανδίας τὸν κάνει ἕνα ἐλεύθερο καὶ ἀνθρωπιστικὸ πνεῦμα. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ὁ Κοραΐς ἀρχίζει νὰ ἀντιμετωπίζῃ μὲ βαθεῖα ὄρασι εὐθύνης τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 182 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21 τεύχους.

περίθαλψιν πράξεις, ἤτοι ἐκδοσεῖς νέων βιβλιαρίων νοσηλείας (ἐφημερίων, διακόνων, ὑπαλλήλων, συνταξιούχων καὶ προστατευομένων μελῶν), συμπληρώσεις (ὀνόματος βαπτισθέντος τέκνου, τροποποιήσεις ποσοστῶν συμμετοχῆς γονέων καὶ ἀγάμων θηλέων ἀδελφῶν, ἀλλαγὴ ἀριθμοῦ βιβλιαρίου κλπ.) καὶ διαγραφὰς (λόγῳ γάμου, ἐνηλικιώσεως, περατώσεως σπουδῶν, ἀπολύσεως, θανάτου κλπ.).

Τέλος παρακαλοῦμεν ὅπως τῆς ἐγκυκλίου ταύτης λάβουν γνώσιν ὅλοι οἱ ἀσφαλισμένοι εἰς τὸ ΤΑΚΕ.

Μετὰ σεβασμοῦ

Ὁ Δ)γων Σύμβουλος

Γ. Α. ΚΑΡΡΑΣ

διώκη τὸ φῶς καὶ ἡ ἐλευθερία ποὺ γνώρισε, νὰ γίνουν κτῆμα καὶ γιὰ τὴν Πατρίδα του, ποὺ ἤδη ἔχει ἀρχίσει νὰ τὴν βοηθᾷ ἀπὸ τὴν νεαρή του ἡλικία. Στὰ 1777 ἐγκαταλείπει τὴν Ὀλλανδία κι ἀφοῦ περάσει ἀπὸ τὴν Λειψία, τὴν Βιέννη, τὸ Τριέστι, τὴν Βενετία φθάνει στὴν Σμύρνη τὸ καλοκαίρι τοῦ 1778.

Ἡ Σμύρνη ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὸν Κοραῖ. Ἡ ἀνατολὴ δὲν εἶναι τόπος γιὰ τὸ ἐλεύθερο καὶ ἀνήσυχο αὐτὸ πνεῦμα. Ἡ δίψα τοῦ μεγάλου Φωτιστοῦ γιὰ μόρφωσι, γιὰ παιδεία καὶ ἐλεύθερη σκέψι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἱκανοποιηθῇ στὴν σκλαβωμένη γῆ. Γι' αὐτό, στὶς 9 Ὀκτωβρίου τοῦ 1782 βρίσκεται στὸ Μονπελλιὲ τῆς Γαλλίας, ὅπου σπουδάζει ἰατρικὴ καὶ μάλιστα διαπρέπει! Ἡ ἀπόφασί του, ὡστόσο, παραμένει ἡ εὐρύτερη σπουδὴ! Οἱ φιλολογικὲς μελέτες. Ἡ ἔρευνα τῶν κειμένων. Ὁ φωτισμὸς τοῦ Γένους. Φιλοδοξίες ἱερέσ, ποὺ ἔχουν ἀρχίσει νὰ ἱκανοποιοῦνται ἀποδοτικὰ ἀπὸ καιρό. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ ἀπὸ τὸ 1788, ποὺ ἔρχεται μόνιμα πιά στὸ Παρίσι, μέχρι τὸ θάνατό του, ἡ ἀπασχόλησί του δὲν εἶναι ἄλλη, παρὰ τὸ πῶς νὰ ἐλευθερωθῇ τὸ Γένος. Ἔτσι: «ἐγκαταλείψας τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης, ἥτις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἠδύνατο νὰ τοῦ χορηγήσῃ δόξαν καὶ πλοῦτη, ἀφιερῶθη εἰς ὅ,τι τὴν Πατρίδα ἔμελλε μᾶλλον νὰ ὠφελήσῃ».

Γι' αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ἀποφασιστικὴ στιγμὴ τοῦ Ἄδμαντίου Κοραῖ, γράφει καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Βακαλόπουλος:

«Ἀφήνοντας λοιπὸν κατὰ μέρος τὴν ἄσκησιν τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ κάθε ἄλλη ἀσχολία ἀφιερώνεται στὸ μεγάλο του ἐθνικὸ ἔργο, στὴν ἐκδοσὴ τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης», ποὺ θὰ τὸν ἀπαθανάτιζε ὄχι μόνον ὡς Ἑλληνα φιλόλογο καὶ πατριάρχη τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρόδρομο καὶ προφήτη τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἔτσι ὁ Κοραῖς βρέθηκε στὸ πλευρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους στὴν κρίσιμη ἐκείνη καμπὴ τῆς ἱστορίας του καὶ ἡ φωνὴ του εἶχε θερμὴ ἀπήχησιν πρὸ πάντων στὴν σπουδάζουσα νεολαία».

Εἶναι ταραγμένη ἀπὸ ἰδεολογικὲς συγκρούσεις καὶ ἐπαστατικὲς ἐξεγέρσεις ἡ ἐποχὴ ποὺ ὁ Ἄδμαντίος Κοραῖς ζῆ καὶ ἐργάζεται. Ὅμως τὸ κήρυγμά του παραμένει πάντοτε μέσα στὰ ἄθραυστα πλαίσια τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ τῶν θρησκευτικῶν βιωμάτων. Παρὰ τὸ ἀντικλη-

ρικό πνεῦμα τῆς Εὐρώπης, ὁ Κοραῆς ποτισμένος ἀπὸ τὶς καθαρὰς πηγὰς τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἐθνικῆς κληρονομίας, ἐμψυχώνει, προτρέπει καὶ νουθετεῖ συνεχῶς γιὰ μιὰ βαθύτερη ἐσωτερικὴ ἀναγέννησι.

Ἐγραφε πρὸς τοὺς νέους:

«Εἰς ὅλας τὰς πράξεις πρὸς ἓνα μόνον σκοπὸν ἀποβλέπετε, τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, καὶ αἱ φιλίαι καὶ αἱ ἔχθραι σας ἀπ' ἄλλο τι ἢ μὴ γεννῶνται παρὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Ἄλλὰ τί λέγω ἔχθραι! Οὐδὲ τοὺς κακοὺς πρέπει κανεὶς νὰ ἔχθρευεται, ἀρκεῖ νὰ προσέχη νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ. Σεῖς, ὦ νέοι τῆς Ἑλλάδος, ἔχετε ψυχὰς Ἑλληνικὰς καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ψυχῶν τὰ φρονήματα πρέπει νὰ εἶναι ἐλευθέρων ψυχῶν φρονήματα. Σεῖς ἔχετε τὰς ἀκοὰς πληρωμένας ἀπὸ τὰ τόσα καλὰ τῆς προγονικῆς ἀρετῆς ἀκούσματα καὶ παραδείγματα, ὥστε κινδυνεύετε, ἂν δὲν τὰ μιμηθῆτε, νὰ κατασταθῆτε καὶ παρὰ τὰ ἀνδράποδα ἀχρεϊότεροι. Περιστρέψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὦ νέοι, εἰς ὅλα τὰ μέρη καὶ ἴδετε, ἂν κανὲν ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἔθνη ἔχη προπάτορας τοιούτους, ὁποίους ἡμεῖς, παραδείγματα ἀρετῆς καὶ σοφίας ἐνωμένα τόσα, ὅσα ἀναγινώσκομεν εἰς τὰ συγγράμματα τῶν προγόνων μας. Συλλογίσθητε, ἂν εἶναι τίμιον καὶ καλὸν νὰ καυχώμεθα εἰς ταύτας τὰς πατραγαθίας, χωρὶς νὰ δεῖξωμεν καὶ ἡμεῖς ἰδίας ἀνδραγαθίας».

Ἀνάμεσα στὶς θεωρίες τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀρετὴν, τὴν πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι καὶ ἡ θεωρία τοῦ τῆς σωστῆς θεμελιώσεως τοῦ Νεοελληνισμοῦ. Πιστεύει ἀκλόνητα, πὼς πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐνέργεια τὸ Γένος πρέπει νὰ λυτρωθῆ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ δεσμὰ τῆς ἀπαιδευσίας. Πρῶτα ὀφείλει νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸ τῆς πνευματικῆς τυραννίας, ποὺ δημιουργεῖ ἢ ἀμάθεια, τὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ: «Μόνη ἡ παιδεία ἐλευθερώνουσα τὸν νοῦν ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον καθήκοντα», καὶ ὕστερα νὰ ἀποκτήσῃ τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν. «Δράξαθε παιδείας», τονίζει σὲ κάθε εὐκαιρία ὁ Κοραῆς.

«Ἐπειτα τί ἄλλο δύναμαι νὰ σοῦ εἶπω πλεῖστον παρὰ παιδείαν, παιδείαν καὶ πάλιν καὶ πολλάκις παιδείαν; Μόνη ἡ παιδεία ἔχει νὰ θεραπεύσῃ τὰς κοινὰς τοῦ ταλαιπώρου Γένους ἡμῶν δυστυχίας».

Μιάς παιδείας ὁμως συγκεκριμένης καὶ ὄχι γενικῆς, θεωρητικῆς καὶ ἀφηρημένης. Μιάς παιδείας, ποῦ προϋποθέτει ἄρτιο ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα, βιβλία, ὄργανα, δασκάλους, ὑψηλοὺς στόχους καὶ νέους προσανατολισμοὺς. Καὶ περισσότερο, μιᾶς παιδείας, ποῦ θὰ ἔχη οὐσιαστικό, φιλοσοφικό, ρεαλιστικὸ καὶ ἀνακαινιστικὸ χαρακτήρα. "Ὅχι ἀπλῶς γραμματικό. Γι' αὐτὸ ρίχνεται μὲ ἀκαταπόνητο ζήλο πρὸς τὴν κατεύθυνσι αὐτή. Ἡ Ἑλλάδα χρειάζεται φῶς. Οἱ Γραικοὶ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ σχολεῖα, βιβλία, περιοδικά, μεταφράσεις, φυλλάδια, βιβλιοθήκες, τυπογραφεῖα, ἐκδόσεις ἀρχαίων συγγραφέων, λεξικά καὶ γραμματικές. Ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καθημερινὴ φροντίδα καὶ νοουθεσία, ἰδιαιτέρα οἱ νέοι. Καὶ ὁ Κοραῆς δὲν σταματᾷ οὔτε στιγμὴ νὰ ἐργάζεται γι' αὐτὸ τὸν σκοπὸ. Ὁ ἴδιος ἀσκητὴς, φτωχὸς καὶ πολλὰς φορές πένης, βρίσκεται στὸ μοναχικὸ κελλί του! Ὅμως ὁ θεσαυρὸς τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς του ξεχύνονται πλούσια σὲ κάθε γωνιά τῆς σκλαβωμένης Πατρίδος. Ὁ ἀκούραστος σοφὸς καὶ Πατέρας τοῦ Γένους ἀλληλογραφεῖ μὲ Ἑλληνας καὶ ξένους, καὶ θεραπεύει τὶς ἀνάγκες, θρησκευτικὰς καὶ ἐθνικὰς, μὲ ὥραϊες ἐκδόσεις. Μὲ βιβλία ἀποφασιστικῆς σημασίας γιὰ τὸ ξύπνημα τῶν ραγιαδῶν.

Ἐγραφε:

«Ἡ εὐσέβεια, ἡγουν ἢ πλήρωσις τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καθηκόντων, ὑπόσχηται τὰ ἀγαθὰ καὶ τῆς παρουσίας καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. Ὅστις εὐσεβεῖ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πράσσει τὰς ἐντολάς του, καὶ εἰς τὸν παρόντα κόσμον εὐτυχεῖ...».

«Ὁ χρηστὸς πολίτης ὅ,τι πράσσει εἰς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος, δὲν τὸ πράσσει δι' ἀμοιβῆς ἐλπίδα, ἀλλὰ τὸ πληρώνει ὡς χρέος εἰς τὴν πατρίδα. Ἡ ἀμοιβὴ του εἶναι ἡ κοινὴ ἐλευθερία, ἡ εὐνομία, ἡ εἰρήνη, νὰ κυβερνᾶται ἀπὸ νόμους καὶ ὄχι ἀπὸ σουλτάνους, εἰς ἓνα λόγον ἢ κοινὴ τῆς πατρίδος εὐδαιμονία, τῆς ὁποίας μετέχει καὶ αὐτὸς καὶ ὅλη του ἢ οἰκογένεια».

Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς ἀγκαλιάζει μὲ τὴν παρουσία του, τὸ ἔργο του, τὴν ἀρετὴ, τὸ κῦρος καὶ τὴν σοφία του ὁλόκληρο τὸ ἀγωνιζόμενο Γένος. Ὅχι ἐπανάστασι, ἀλλὰ ἀνακαινίσι. Ὅταν ὁμως ὁ Ἀγώνας τῆς Ἀνεξαρτησίας ἀρχίζει, ὁ Κοραῆς, παρ' ὅλο ὅτι βρίσκεται στὰ 73 χρόνια του, οὔτε μιὰ στιγμὴ δὲν διστάζει, ἀλλὰ γράφει:

«Ἄν εἶχα στρατιωτικὴν ἡλικίαν, ἤθελα τρέξει νὰ γραφθῶ στρατιώτης τῆς πατρίδος στρατηγούμενος ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά».

Ζωντανὴ εἶναι ἡ παρουσία του μέσα στὸν λαό, στοὺς ἡγέτας καὶ στοὺς πνευματικοὺς ταγοὺς τοῦ ἔθνους. Ἄν καὶ μένη στὸ Παρίσι, ἐν τούτοις ὄλοι τὸν θεωροῦν ὅτι βρίσκεται πλάι τους. Ἀκαταπόνητος γεμίζει μὲ τὴν μορφή, τὴν σοφία καὶ τὴν ἀγάπη του κάθε τομέα δραστηριότητος.

Σὲ ψήφισμά της ἡ Τρίτη Συνέλευσις τῆς Τροιζῆνος ἔλεγε πρὸς τὸν Κοραΐ:

«Ἡ Ἑλλὰς Σὲ συγχαίρει, ἄριστε συμπολίτα, χαίροντα διὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτῆς. Εὐγνωμονεῖ εὐεργετηθεῖσα εὐεργεσίαν ἀνεκτίμητον ἕνεκα τῶν ἀρίστων συγγραμμάτων Σου. Ὁ πρὸς τὴν παιδείαν ἔρωσ τῶν Ἑλλήνων ἐπήγαγεν ἀπὸ τὰ φῶτα, ὅσα πρὸ τινῶν χρόνων ἐνέσπειραν εἰς τὰς καρδίας των τὰ Προλεγόμενά Σου, ἀπὸ τὰ βιβλία, ὅσα ἐπρομήθευσεν εἰς τὴν Πατρίδα ὁ πατριωτισμὸς Σου, ἀπὸ τὰ σχολεῖα, ὅσα ἤγειραν αἱ σοφαὶ συμβουλαὶ Σου. Τοιούτων ἀγαθοποιῶν αἰτιῶν ἀποτελέσματα εἶναι τὰ ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἀγαθὰ, ὅσα οἱ συμπολίται Σου ἀπολαύουν τὴν σήμερον. Τοιαῦτα ἀνεκτίμητα ἀγαθὰ εἶναι ἀξία τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν γενεῶν καὶ τῶν αἰώνων».

Ὅταν πιά ἐγίνε ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἔθνους, ὁ Κοραΐς ἦταν 85 χρονῶν. Ὁ φωτισμὸς τοῦ Γένους δὲν εἶχε ὀλοκληρωθῆ, ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες ἦταν ἐλεύθεροι τῶρα νὰ σχεδιάσουν τὸ μέλλον τους! Ἐνα μέλλον ὅμως, ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι θεμελιωμένον πάνω στὶς ἀξίες τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς πίστεως. Μ' αὐτὸ τὸ ὄνειρο καὶ μ' αὐτὸ τὸ πάθος ὁ Ἀδαμάντιος Κοραΐς, ὁ μεγαλύτερος σοφὸς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ποῦ διακρίθηκε καὶ σὰν «γιατρὸς καὶ σὰν θεολόγος, φιλόλογος, ἱστορικός, πολιτειολόγος, λεξιγράφος καὶ γλωσσολόγος», πέθανε στὶς 6 Ἀπριλίου τοῦ 1833. Τὸ ἔργο του ὅμως καὶ ἡ γενικώτερη πνευματικὴ προσφορά του στὸ Γένος σημαδεύει ὀλόκληρη τὴν ζωὴ τῶν Νεοελλήνων.

Γράφει ὁ Κωνσταντῖνος Ἀμαντος:

«... Ἄλλ' ὁ Κοραΐς ὑπερέχει καὶ ὡς ἄνθρωπος, διότι ἔζησε βίον Σωκρατικὸν καὶ ἔταξεν ἑαυτὸν ὡς ἐθνομάρτυς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος, ἐν μέρει δὲ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀκριβῶς διότι ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς Ἕλλην ἦτο ἀνώτερος, ἤσκησε τόσην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοὺς συγχρόνους καὶ ἐπὶ τοὺς μεταγενεστέρους».

ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ,

ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

318. Εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Θεοφαινείων τὸ Μηναῖον μετὰ τὴν μικρὰν εἰσοδὸν γράφει· «Εἰσοδικόν· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος... Ἐν Ἰορδάνῃ... Δόξα καὶ νῦν. Τὸ κοντάκιον· Ἐπεφάνης σήμερον τῇ οἰκουμένῃ» (Ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας 1961, σελ. 87). Διατί πρὸ τοῦ κοντακίου εἰδικῶς μόνον κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν πρέπει νὰ φαλῆ τὸ «Δόξα καὶ νῦν»; (Ἐρωτήσεις Αἰδεσιμ. Χ. Α.).

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ θεία λειτουργία ἀρχίζει μὲ τρία ἀντίφωνα. Κάθε ἀντίφωνο εἰσάγεται μὲ μία συναπτὴ —μεγάλῃ τὸ πρῶτο, μικρὰ τὰ δύο ἄλλα— καὶ μὲ μία εὐχή, πού κατακλείεται μὲ ἐκφώνησι. Κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ τρία ἀντίφωνα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα φαλμό, πού ψάλλεται κατ' ἀντιφωνίαν μὲ ἐφύμνιο. Σήμερα δὲν ψάλλονται, ὅπως στὴν ἀρχαία ἐποχὴ, ὁλόκληροι οἱ φαλμοί, ἀλλὰ μόνο τρεῖς ἕως τέσσαρες στίχοι κατ' ἐκλογὴν (μικρὰ ἀντίφωνα). Γιὰ τοὺς φαλμοὺς αὐτοὺς —τοὺς στίχους— θὰ μιλήσωμε διεξοδικὰ σὲ ἄλλη ἀπάντησι ἐξ ἀφορμῆς ἄλλης ἐρωτήσεως, πού ἀναφέρεται στὸ θέμα αὐτό. Γιὰ τὴν παροῦσα ἐρώτησι ἓνα στοιχεῖο εἶναι βασικό, ὅτι κάθε ἀντίφωνο ἀπὸ τὰ τρία τῆς λειτουργίας, ὅπως καὶ κάθε ἄλλο ἀντίφωνο πού ἐψάλλετο στὴν ἀρχαία ἐνοριακὴ ἀκολουθία —γιατὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔλκει τὴν καταγωγὴν του ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀντιφωνικῆς ψαλμωδίας— κατεκλείετο, χωρὶς καμμία ἐξαιρέσι, μὲ τὴν μικρὰ λεγομένη δοξολογία, δηλαδή τὸ «Δόξα Πατρὶ... Καὶ νῦν...».

Ἄν προσέξωμε τὰ ἀντίφωνα τῆς θείας λειτουργίας, καθεμερινὰ («Ἄγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι...») ἢ ἑορτῶν (Χριστουγέννων, Θεοφαινείων, Πάσχα, Ἀναλήψεως κλπ.), ὅπως εἶναι κατα-

χωρισμένα στα λειτουργικά μας βιβλία και όπως φάλλονται στους ναούς μας, θα ιδούμε ότι μόνο τα δύο πρώτα αντίφωνα κατακλείονται πάντοτε με το «Δόξα και νῦν». Ἀποτελεῖ ἄρα γε τὸ τρίτο αντίφωνο ἐξαιρεσι τὸν γενικὸ κανόνα και δὲν ἔχει τὴν κοινὴ με ὄλα τὰ ἄλλα κατακλείδα; Ὅχι. Τὸ «Δόξα και νῦν» τοῦ τρίτου ἀντιφώνου ἐφάλλετο μετὰ τὴν εἴσοδο. Με ἄλλους λόγους ἢ εἴσοδος δὲν γίνεται μετὰ τὸ τέλος, ἀλλὰ κατὰ τὴν φαλμωδία τοῦ τρίτου ἀντιφώνου. Ὁ φαλμὸς συνεχίζεται και μετὰ ἀπὸ τὴν εἴσοδο. Ἄν προσέξωμε, θα διαπιστώσωμε ὅτι τὸ εισοδικὸ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἕνας στίχος τοῦ φαλμοῦ τοῦ τρίτου ἀντιφώνου. Τὸ κοινὸ ἐπὶ παραδείγματι εισοδικὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν...» εἶναι ὁ στίχος 6α τοῦ 94ου φαλμοῦ («Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ...»), πού εἶναι ὁ φαλμὸς τοῦ τρίτου ἀντιφώνου. Τὸ «Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν...», τὸ εισοδικὸ τοῦ Πάσχα, εἶναι ὁ 27 στίχος τοῦ 67ου φαλμοῦ («Ἀναστήτω ὁ Θεός...»), τοῦ τρίτου ἀντιφώνου τοῦ Πάσχα. Τὸ εισοδικὸ τῶν Θεοφανείων «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος... Θεὸς Κύριος...» εἶναι ὁ 26α και 27α στίχος τοῦ 117ου φαλμοῦ («Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ...»), τοῦ τρίτου ἀντιφώνου τῆς ἑορτῆς. Μετὰ τὸν στίχο τοῦ εισοδικοῦ διεκόπτετο ἢ φαλμωδία τοῦ φαλμοῦ και ἔμενε νὰ φαλῆ ἢ κατακλείδα του, τὸ «Δόξα και νῦν». Σ' αὐτὸ παρενεβάλλοντο τὰ τροπάρια κατὰ διαφόρους τύπους, εἴτε στὸ «Δόξα» τὸ ἀπολυτίκιο και στὸ «Και νῦν» τὸ κοντάκιο, εἴτε μετὰ τὸ εισοδικὸ τὸ ἀπολυτίκιο και στὸ «Δόξα και νῦν» τὸ κοντάκιο κλπ. Χαρακτηριστικὸ εἶναι, ὅτι και στὴν σημερινὴ πρᾶξι τὰ κοντάκια εἶναι πάντοτε θεοτοκία, ἐκτὸς ἂν εὐρισκώμεθα σὲ περίοδο δεσποτικῆς ἑορτῆς ἔχομε δηλαδὴ τὸ ἴδιο σχῆμα πού ἀκολουθεῖται στίς ἄλλες περιπτώσεις, ὅπου σειρὲς τροπαρίων κατακλείονται με θεοτοκία. Τὰ παλαιὰ Τυπικά και τὰ χειρόγραφα ἔχουν πάντοτε τὴν τάξι αὐτή. Αὐτὴ τηρεῖται και σήμερα στὸ Ἁγιον Ὅρος και στίς Σλαβικὲς Ἐκκλησίες. Στίς Ἑλληνικὲς ὅμως ἐνοριακὲς ἐκκλησίες τὸ «Δόξα και νῦν» σιγὰ - σιγὰ ἔπαυσε νὰ φάλλεται και βαθμηδὸν ἀπηλείφθη και ἀπὸ τίς ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων. Στὴν μνημονευομένη ἀπὸ τὴν ἐρώτησι ἐκδοσι ἔμεινε τὸ «Δόξα και νῦν» πρὸ τοῦ κοντακίου τῶν Θεοφανείων σὰν μία νησίδα — ὑπόλειμμα τῆς παλαιᾶς πράξεως.

Γιατί ἔπαυσε νὰ φάλλεται τὸ «Δόξα καὶ νῦν» στὸ τέλος τοῦ τρίτου ἀντιφώνου πρὶν ἀπὸ τὸ κοντάκιο, εἶναι δύσκολο νὰ ἐξακριβωθῇ. Ἴσως ἐπειδὴ ἐπεκράτησε νὰ φάλλωνται περισσότερα ἀπὸ ἓνα ἀπολυτίκια, τὸ τμήμα αὐτὸ ὑπέστη μιὰ χαλάρωσι καὶ λησμονήθηκε ἡ ἐνότητα τῆς πρὸ καὶ μετὰ τὴν εἴσοδο ψαλμωδίας. Ἴσως ἐπέδρασε καὶ ἡ ψαλμωδία τῶν Τυπικῶν μὲ τοὺς μακαρισμούς, ἡ μοναστηριακὴ δηλαδὴ τάξις πού εἰσῆχθη καὶ στὶς ἐνορίες ἀργότερα. Οἱ μακαρισμοὶ κατακλείονται μὲ τὸ «Δόξα καὶ νῦν» πρὸ τῆς εἰσόδου. Ἔτσι τὰ τροπάρια ἔμειναν ἡμιανεξάρτητα, ἐπειδὴ ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τῶν ἐνότητων. Διειτηρήθησαν ὅμως καὶ στὴν μοναχικὴ τάξι μαζὶ μὲ τὸ εἰσοδικὸ τῆς ἐνοριακῆς. Ἡ διάσπασις αὐτὴ ἐπεξετάθη καὶ στὰ ἀντίφωνα. Ἔτσι ὅμως τὸ τρίτο ἀντίφωνο παραμένει κολοδό, χωρὶς τὴν μικρὰ δοξολογία πού τὸ κατακλείει.

319. Κατὰ τὰς λειτουργίας τῶν Κυριακῶν φάλλεται καὶ ἡ ὑπακοὴ τοῦ ἤχου μετὰ τὴν εἴσοδο; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Χ.).

Κατὰ τὴν παλαιὰ τάξι, πού τηρεῖται καὶ μέχρι σήμερα στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ στὶς Σλαβικὲς Ἐκκλησίες, ἡ ἀναστάσιμος ὑπακοὴ τοῦ ἤχου φάλλεται κάθε Κυριακὴ κατὰ τὴν θεία λειτουργία μετὰ τὰ ἀπολυτίκια καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ κοντάκιο. Ὅμοίως στὴν Χαλκιδική, ἴσως καὶ σὲ ἄλλα μέρη, διατηρεῖται ἡ ψαλμωδία τῆς ὑπακοῆς. Στὶς ἐνορίες, ὡς γνωστόν, φάλλεται μόνον ἡ ὑπακοὴ τοῦ Πάσχα «Προλαβοῦσαι τὸν ὄρθρον αἱ περὶ Μαριάμ...» στὴν ἰδίᾳ ἀκριβῶς θέσι, ὅπου ἐφάλλοντο οἱ ὑπακοῆς ἔλων τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους, ἂν καὶ τοῦτο — ἡ ψαλμωδία δηλαδὴ τῆς ὑπακοῆς κατὰ τὸ Πάσχα — δὲν μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα Τυπικά, ὅπως π.χ. ἀπὸ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Ι' αἰῶνος καὶ τῆς Εὐεργέτιδος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ἀπὸ αὐτὸ φαίνεται, ὅτι καὶ ἡ ψαλμωδία κατὰ τὴν θεία λειτουργία τῆς ὑπακοῆς τῶν Κυριακῶν εἶναι σχετικῶς νεωτέρα καὶ ἡ δὲν ἐπεκράτησε παντοῦ ἢ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιδιώσῃ ἴσως ἐπειδὴ ἔπαυσε νὰ φάλλεται καὶ στὸν ὄρθρο.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

« Α Π Ο Τ Ο Υ Ν Υ Ν . . . »

Στὴν αὐτάρκεια τῆς θείας δόξας, τίποτε δὲν προσθέτει ὁ ὕμνος ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα χεῖλη. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ ἀγγελικά. Μὲ τὴν ἀγάπη ποὺ συνδέει κατὰ ἀπερίγραπτα τέλειο τρόπο τὴν Ἁγία Τριάδα, δοξάζονται ἐπάξια καὶ τὰ τρία θεῖα πρόσωπα. Ὁ Ἰησοῦς τὸ ὑπαινίσσεται, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ Πάθος, προσευχόμενος πρὸς τὸν Πατέρα του: «παρὰ σεαυτῶ τῆ δόξη ἧ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοὶ» (Ἰω. ιζ', 5).

Ἀνέκαθεν, λοιπόν, αὐτὴ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀμοιβαία αἴνεση ἔκλειναν μέσα τους ὅλη τὴ δόξα ποὺ ἀρμόζει στὴ Θεότητα. Ἀλλὰ μιὰ ἀγάπη τόσο μεγάλη δὲν περιορίσθηκε στὰ φυσικά της πλαίσια. Ἐφτιαξε τὸν κόσμο, μὲ κορωνίδα του τὰ λογικὰ ὄντια (Ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους), γιὰ νὰ ἔχη καὶ ἕνα τέταρτο ἀντικείμενο. Ἐγίνε ποιήτρια τοῦ σύμπαντος. Ἐνὸς ἄσματος ὑπέρκαλλου, μὲ σοφία καμωμένου, ποὺ τὸ τραγουδᾷ στὸν ἑαυτὸ της.

Ἀσώματες Δυνάμεις καὶ βροτοὶ καὶ γύρω τους ὅλα τὰ ἄψυχα ἢ ἄλογα κτίσματα εἶναι μιὰ ἠχώ της μελωδικῆ. Ἐτοι, συχνὰ στὴ Βίβλο, βλέπουμε ἕνα κάλεσμα γιὰ αἴνεση τοῦ Θεοῦ, ἀπευθυνόμενο ὄχι μόνο σ' ἐμᾶς, ἀλλὰ καὶ στὴ γύρω μας δημιουργία. Τὰ σύννεφα, τὰ δένδρα, τὰ ζῶα, τὰ καιρικὰ φαινόμενα, τὸ στερέωμα, τὰ νερὰ καὶ κάθε ἄλλο στοιχεῖο στὴ φύση τοῦ ἀποδίδουν, σὰν ἕνας χορὸς μὲ κορυφαίους του τοὺς Ἀγγέλους καὶ τὸ ἀνθρώπινο γένος, τὶς εὐχαριστίες καὶ τὴν τιμὴ ποὺ τοῦ ὀφείλουν (πρβλ. τὸν ρμη΄ Ψαλμό). Εἶναι μιὰ ἀσώπαστη συμφωνία, ποὺ ἄρχισε ν' ἀκούεται ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, καθὼς λέει ὁ ἴδιος: «Ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με φωνῆ μεγάλη πάντες ἄγγελοί μου» (Ἰὼβ λη', 7).

Δὲν τοῦ προσθέτουμε λοιπὸν δόξα, δοξάζοντάς τον. Ταίριαζει ἔτσι νὰ τοῦ ἐπαναλαμβάνη ὁ καθένας μας τὸν στίχο τοῦ ποιητῆ: «Κύριε, μᾶς μιλάς μὲ τὰ λόγια ποὺ σοῦ λέμε». Μᾶς δίνει καὶ ὅταν φαίνεται πὼς κάτι τοῦ προσφέρουμε. «Τί ἔχεις ὁ οὐκ ἔλαβες»; (Α΄ Κορ. δ΄, 7).

Ἄρα, μὲ τὴ λατρεία ποὺ τοῦ ἀπευθύνουμε, ἐμεῖς ὠφελούμαστε.

Συλλογίσου, ψυχὴ μου, αὐτὴ τὴν εὐεργεσία του. Εἰσῆλθες κι ἐσύ, σὲ μιὰ δεδομένη ὥρα, στὴν προαιώνια συμφωνία τῶν κτισμάτων του. Δὲν μετεῖχες ἀνέκαθεν. Σ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία, σ' ἔφερε στὸν κόσμον του, γιὰ νὰ ὑμνῆς κι ἐσύ, μὲ ἄλλες μαζὶ φωνῆς ἀναρίθμητες, τὴ δόξα του. Πῶς; Μὲ τὴ λύρα καὶ τοὺς φθόγγους τῆς πίστεως καὶ τῶν ἔργων σου. Καὶ γιατί; Γιὰ νὰ γίνης κι ἐσύ μακάρια καὶ γιὰ ν' ἀκτινοβολῆς καὶ σ' ἄλλες ψυχὲς ἐκείνη τὴν δόξα.

Στὸ τέλος τῆς Λειτουργίας, ψάλλουμε: «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος». Αὐτὸ τὸ «ἀπὸ τοῦ νῦν» φαίνεται ὡς νὰ μὴν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια. Καὶ πῶς ν' ἀνταποκρίνεται, ἀφοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εἶναι εὐλογημένο (δηλαδὴ δοξάζεται) ἀφ' ὅτου ἄρχισε ὁ χρόνος νὰ κυλᾷ; Καὶ ὅμως. Τὸ «ἀπὸ τοῦ νῦν» ἔχει μιὰ γλυκειὰ σημασία, ποὺ τὸ κάνει ἀπαραίτητο. Μοῦ θυμίζει τὴν προσωπικὴ μου παρουσία στὴν παγκόσμια δοξολογία τοῦ Κυρίου. Μοῦ λέει ὁ Κύριος: «Ἄν καὶ ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴ δοξολογία δὲν ἔχω ἀνάγκη, ὅμως σ' ἀγαπῶ τόσο, ποὺ ἀποδίδω στὸ γεγονός τῆς παρουσίας σου ὅμοια ἀξία μ' ἐκείνη τοῦ πρώτου ἄσματος τῶν Ἀγγέλων μου, ποὺ τὸ γρίκησα ὡς κέντημα τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ λαμπρὰ πετράδια τῶν ἄστρων. Τὸ δικό σου «τώρα» εἶναι γιὰ μένα ἴδια πολὺτιμο μ' ἐκεῖνο τὸ «τότε».

Ναί, Θεέ μου. Κάθε φορὰ ποὺ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας τὸ ἐπισφραγίζουν καὶ τὰ δικά μου χεῖλη μὲ τὸ «εἶη τὸ ὄνομά σου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν», νιώθω τί θεὸς νὰ μοῦ πῆς. Ὅτι, μὲ κάθε ἀναγεννημένο πιστό σου τέκνο, ξαναπλάθεις τὸν κόσμον σου. Ὅτι, ἂν μέσα σ' αὐτὰ τὰ λόγια

μου, σ' αὐτὴ τὴν εὐχή μου, ζῆ ὁ πόθος νὰ μεταβάλω ὅλη τὴν πέρα ζωὴ μου σὲ Δοξαστικό σου, σὲ κάνω νὰ χαίρης μιὰ χαρὰ ἐξ ἴσου παρθενικὴ μ' ἐκείνη πού πῆρες ὅταν πρωτόφτιαξες τὸν κόσμο σου.

Γιατί, ἔτσι, δὲν σῶζομαι μόνον ἐγώ. Ἐνα ἀκόμη ζῶν μέλος τῆς Ἐκκλησίας σου, σημαίνει καὶ ἄλλα στόματα, νέα στόματα στὸν χορὸ τῆς δοξολογίας σου. Πού καὶ αὐτά, ὅπως ἡ βασίλισσα τοῦ Σαβὰ μπροστὰ στὸν Σολομῶντα, θὰ ποῦν τὸ «γένοιτο Κύριος ὁ Θεός σου εὐλογημένος, ὃς ἠθέλησεν ἐν σοί...» (Γ' Βασ. 1', 9).

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἠθικολογικὴ διάστασις τοῦ Ὁρθοδόξου Κηρύγματος. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Στύλος καὶ Ἐδραῖωμα. — **Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου**, Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.** Ἡ σιωπὴ ὡς ποιμαντικὴ παρουσία. — **Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Μπεζενίτη**, Γραμ. Ι. Σ., Ἡ ποιμαντικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ Χιλιασμοῦ. — **Πρεσβ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ**, Τὸ Κοινωνικὸ Μήνυμα τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου στὴν ἐποχὴ μας. — **Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.**, Ἐγκύκλιος ὑπ' ἀριθ. 1. — **Δημ. Σ. Φερούση**, Μορφὲς τοῦ γένους. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, «Ἀπὸ τοῦ νῦν...»

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.